

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Motivace ke skautskému vzdělávání a jeho vliv na život dospělých vedoucích

Motivation for scout education and its impact on the lives of adult leaders

Bc. Veronika Půtová

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jaroslav Kříž, MBA

Studijní program: Andragogika a management vzdělávání (N0111A190001)

Studijní obor: N AMGT (0111TA190001)

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Motivace ke skautskému vzdělávání a jeho vliv na život dospělých vedoucích potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9.7. 2023

Velmi ráda bych poděkovala PhDr. Mgr. Jaroslavu Křížovi, MBA za hodnotné informace, podporu a motivaci při zpracovávání této práce. Dále bych chtěla poděkovat respondentům za sdílení jejich zkušeností a za jejich čas. Děkuji rodině a přátelům za jejich podporu.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá skautským vzděláváním a jeho přínosem pro dospělé skautské vedoucí. V teoretické části jsou nejprve zmíněna teoretická východiska zaměřená na koncept celoživotního učení, zařazení skautského vzdělávání právě do tohoto konceptu a na motivaci ke vzdělávání dospělých. Dále je popsána charakteristika a vývoj světového a českého skautingu, na což navazují principy skautingu, věkové kategorie a skautská výchovná metoda, které přibližují způsob výchovné práce v rámci českého skautingu. Následně je v teoretické části zmíněna organizace Junák – český skaut a vzdělávání, které je v rámci této organizace realizováno a je zásadní pro výzkumnou část této diplomové práce. Hlavním cílem výzkumné části je identifikovat vliv vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího a popsat, jakým způsobem se pracuje se vzdělávacími kurzy v různých oddílech. Tohoto cíle je dosaženo pomocí kvalitativního výzkumu, v rámci kterého jsou realizovány polostrukturované rozhovory, které jsou zaměřeny na vliv skautských kurzů na skautský, osobní a profesní život dospělého vedoucího, dále na motivaci k absolvování skautských vzdělávacích kurzů a třetí oblastí zájmu je způsob práce se vzdělávacími kurzy v rámci oddílu a střediska. Také jsou zodpovězené doplňující otázky, které se týkají například vlivu skautingu jako takového a jsou nalezeny a popsány podobnosti mezi skautským vzděláváním a některými součástmi konceptu celoživotního učení.

KLÍČOVÁ SLOVA

skauting, zájmové vzdělávání, vzdělávání dospělých, vzdělávací kurzy, motivace ke vzdělávání, Junák – český skaut

ABSTRACT

This thesis focuses on scout education and its benefits for adult scout leaders. In the theoretical part, the theoretical basis is first mentioned, focusing on the concept of lifelong learning, the inclusion of scout education in this concept and the motivation for adult education. Next, the characteristics and the history of world and czech scouting are described, followed by the principles of scouting, age categories and the scout educational method, which introduce the way of educational work in czech scout. Subsequently, the theoretical part mentions the Junák – český skaut organization, the education that is implemented within this organization and is essential for the research part of this thesis. The main aim of the research part is to identify the impact of educational courses on the life of a scout leader and to describe how educational courses are handled in different scout teams. This aim is achieved through qualitative research, in which semi-structured interviews are conducted to explore the impact of scout courses on the scout, personal and professional life of the adult leader, the motivation to take scout educational courses and the third area of interest is how educational courses are handled within the scout team and centre. Additional questions are also answered concerning, for example, the influence of scouting as such and similarities are found and described between scout education and some components of the concept of lifelong learning.

KEYWORDS

scouting, leisure education, adult education, educational courses, motivation for education, Junák – český skaut

Obsah

Úvod	8
Teoretická část	9
1 Teoretická východiska	9
1.1 Koncept celoživotního učení	9
1.2 Další vzdělávání se zaměřením na neformální vzdělávání	10
1.2.1 Charakteristika zájmového vzdělávání	11
1.2.2 Charakteristika občanského vzdělávání	12
1.3 Začlenění skautského vzdělávání do konceptu celoživotního učení	12
1.4 Motivace ve vzdělávání dospělých	13
2 Definování a vývoj skautingu	15
2.1 Vývoj světového skautingu	16
2.2 Vývoj českého skautingu	18
3 Principy skautingu, věkové kategorie a skautská výchovná metoda	23
3.1 Principy skautingu	23
3.2 Věkové kategorie	24
3.3 Skautská výchovná metoda	26
3.3.1 Slib, zákon a heslo	27
3.3.2 Učení se zkušeností	30
3.3.3 Družina	30
3.3.4 Symbolický rámec	31
3.3.5 Příroda	31
3.3.6 Program osobního růstu	32
3.3.7 Dospělí průvodci	32
3.3.8 Zapojení do společnosti	32

4	Organizace Junák – český skaut, z. s.	34
4.1	Organizační struktura.....	34
4.1.1	Junák – hlavní spolek	35
4.1.2	Vyšší organizační jednotky	36
4.1.3	Základní organizační jednotky	36
4.1.4	Zvláštní organizační jednotky	36
4.2	Skautské vzdělávání a charakteristika kvalifikačních kurzů	37
4.2.1	Čekatelská zkouška.....	38
4.2.2	Zdravotník zotavovacích akcí.....	39
4.2.3	Vůdcovská zkouška	40
4.2.4	Střediskové minimum.....	40
4.2.5	Zkouška vodáckého minima.....	41
4.2.6	Kapitánská zkouška	41
4.2.7	Zkouška pro vedení klubu dospělých	42
4.2.8	Instruktorská kvalifikace	42
4.2.9	Odborná činovnícká kvalifikace	43
	Praktická část – vlastní výzkum	44
5	Popis a zdůvodnění metodologického postupu	44
5.1	Cíle výzkumu a výzkumný problém	45
5.2	Výzkumné otázky	46
5.3	Výzkumná metoda	46
5.4	Sběr a analýza dat	47
5.5	Charakteristika respondentů	49
5.6	Etické otázky výzkumu.....	50
6	Interpretace získaných dat	51

6.1	První výzkumná otázka.....	52
6.1.1	Vliv vzdělávacích kurzů na skautský život	53
6.1.2	Vliv vzdělávacích kurzů na osobní život.....	54
6.1.3	Vliv vzdělávacích kurzů na profesní život	55
6.2	Druhá výzkumná otázka	56
6.2.1	Motivace ke splnění čekatelské a vůdcovské zkoušky	56
6.2.2	Motivace k účasti na kurzech do budoucna.....	58
6.2.3	Motivace k vedení skautů	59
6.3	Třetí výzkumná otázka.....	60
6.3.1	Přístup ke vzdělávacím kurzům v jednotlivých oddílech.....	61
6.3.2	Práce se vzdělávacími kurzy v oddílech.....	62
6.3.3	Podpora vzdělávacích kurzů	63
7	Shrnutí a diskuse.....	65
	Závěr.....	67
	Seznam použitých informačních zdrojů	68
	Seznam použitých zkratk	73
	Seznam příloh.....	74
	Seznam tabulek.....	74

Úvod

Autorka textu je již osmnáct let členkou organizace Junák – český skaut a zároveň je také již devět let ve vedení oddílu a jedním ze zásadních témat je zde vzdělávání činovníků v rámci organizace. Autorka již některé kurzy absolvovala a považuje je v některých směrech za přínosné. Skautské vzdělávání se také stále vyvíjí, čehož je důkazem budoucí změna koncepce, díky které by se měl systém zpřístupnit více zájemcům o skautské vzdělávání a zároveň by neměla klesat kvalita vzdělávacích kurzů a činovnické kvalifikace.

Skautský vzdělávací systém je velice propracovaný a autorka sleduje jeho přínos i mimo organizaci Junák – český skaut, tudíž propojuje tento druh vzdělávání s konceptem celoživotního učení, který je zásadní pro andragogiku a další disciplíny zabývající se vzděláváním a příbuznými obory. Propojením dalšího neformálního vzdělávání, které je součástí konceptu celoživotního učení a konceptu skautského vzdělávání, může dojít k obohacení obou oblastí.

Cílem práce je realizovat deskripci skautského vzdělávání a teoretických východisek skautingu a zařadit tento druh vzdělávání do konceptu celoživotního učení. Dále pak ve výzkumné části je cílem identifikovat vliv vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího a popsat, jakým způsobem se pracuje se vzdělávacími kurzy v různých oddílech.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou zpracována teoretická východiska týkající se konceptu celoživotního učení, motivace dospělých k dalšímu vzdělávání a zařazení skautského vzdělávání do konceptu celoživotního učení. Dále je popsán vývoj skautingu, jeho principy a způsob výchovy. Následně je popsána organizace Junák – český skaut s konkrétním zaměřením na její systém vzdělávání. V praktické části je uveden kvalitativní výzkum, v jehož rámci bylo provedeno osm polostrukturovaných rozhovorů s dospělými skautskými vedoucími na téma vlivu vzdělávacích kurzů na jejich život, motivace k absolvování kurzů a způsob práce se vzdělávacími kurzy v oddílech.

V závěru diplomové práce je zmíněn její cíl a způsob jeho naplnění a metody, které byly použity k naplnění cíle. Také je zde zmíněno propojení se studovaným oborem a návrh dalšího výzkumného šetření, které by mohlo na výzkum v této oblasti navázat.

Teoretická část

1 Teoretická východiska

V této kapitole budou přiblíženy klíčové pojmy, které souvisí s výzkumným šetřením uvedeným v praktické části této práce a zároveň napomáhají začlenit skautské vzdělávání do širšího pojetí vzdělávání.

Kromě níže uvedených pojmů považuji za důležité zmínit rozdíly mezi pojmy vzdělávání a učení se, jelikož budou často zmiňována v následujících kapitolách. Tyto dva pojmy, ač se zdají podobné, tak jsou mezi nimi rozdíly. Nejzásadnějším rozdílem je míra intencionality, kdy v procesu učení se zahrnuje formální, neformální, a hlavně informální učení, které probíhá nezáměrně v průběhu celého života. Nicméně vzdělávání je identifikováno jako záměrný proces, tudíž nezahrnuje nezáměrné učení (Krystoň, 2011, s. 36-37).

Veteška (2016, s. 96) problematiku rozlišení těchto pojmů vnímá z pohledu nositele zodpovědnosti za osvojování a následný rozvoj znalostí, schopností, dovedností a také kompetencí, a právě tato odpovědnost při přechodu od vzdělávání k učení se přechází na jednotlivce.

1.1 Koncept celoživotního učení

Než se dostaneme ke skautingu a skautskému vzdělávání, je třeba tento specifický typ vzdělávání zařadit do konceptu celoživotního učení. Koncept celoživotního učení spočívá v tom, že obsahuje veškeré vzdělávací aktivity nebo činnosti, které člověk během celého svého života absolvuje. Tyto aktivity jsou zaměřeny na rozvoj jedince ve směru zdokonalení jeho znalostí, schopností a dovedností (Veteška, 2016, s. 95-97).

Celoživotní učení je tedy jakýmsi zastřešujícím pojmem výše popsanych aktivit, nicméně těchto aktivit je mnoho druhů, což znamená, že se celoživotní učení člení do určitých etap. Nejprve se dělí na počáteční a další vzdělávání a následně jsou obě tyto skupiny děleny na formální vzdělávání, neformální učení a informální učení. Počáteční vzdělávání probíhá před vstupem na trh práce a formální vzdělávání je zde zastoupeno školami, neformální učení je realizováno například ve střediscích nebo organizacích pro děti a mládež a informální učení je zde zastoupeno třeba čtením časopisů, knih nebo prací s internetem. Další vzdělávání

plynule navazuje na předchozí složku celoživotního učení a probíhá od té chvíle, kdy dospělý jedinec vstoupí na pracovní trh. Formální vzdělávání zde probíhá opět ve školách, neformální učení se již zaměřuje na určité směry, a to například na profesní rozvoj, vzdělávání v rámci podniků, občanské vzdělávání a zájmy daných jedinců. Na tuto složku se v dalších kapitolách více zaměříme, jelikož tato část celého konceptu nám pomůže propojit skautské vzdělávání s celým konceptem celoživotního učení. Informální učení není opět koordinováno jakoukoliv institucí a dospělí jedinci zde získávají vědomosti například sledováním televize, čtením knih a dalšími aktivitami denního života (Veteška, 2016, s. 97-98).

1.2 Další vzdělávání se zaměřením na neformální vzdělávání

K propojení konceptu celoživotního učení a skautského vzdělávání je třeba více rozebrat část tohoto konceptu, kterou je další vzdělávání. Tato etapa je obvykle členěna na tři části a to profesní, zájmové a občanské a jak již bylo popsáno výše, může být realizováno různými institucemi (zde probíhá formální a neformální vzdělávání) nebo je neorganizované a tudíž informální. Další vzdělávání má jedinci především pomoci při rozvoji schopností, znalostí a dovedností, které jsou důležité pro rozvoj samotného jedince a uplatnění v pracovním či občanském prostředí (Veteška, 2016, s. 107-109).

Pro tuto práci a následný výzkum je zásadní neformální, které dle Průchy (2014, s. 23-24) probíhá mimo jiné v zájmových organizacích, je dobrovolné, a i když může jedinec při absolvování získat certifikát nebo osvědčení, tak tyto dokumenty nesouvisí se státem uznávanými stupni vzdělání.

Neformální vzdělávání má v dnešní době v konceptu celoživotního učení své důležité místo a tato sféra se stále rozvíjí. Dle Krystoně (2011, s. 33-34) jsou na tento rozvoj dva zásadní názory. První vyvolává obavy z úpadku formálního vzdělávání, pokud bude právě neformální vzdělávání příliš podporováno. Druhý názor naopak zdůrazňuje velký potenciál neformálního vzdělávání právě v dnešní době, která je specifická velkým šířením informací a rozmanitostí. Tyto dva názory stojí víceméně proti sobě a je pravdou, že formální vzdělávání již nemá tak výrazný monopol v rámci celoživotního učení, nicméně nejedná se o případ, kdy by formální vzdělávání upadalo, spíše jde o současný vývoj společnosti, ve kterém se zobrazuje výrazná potřeba i neformálního vzdělávání.

Dále se zaměříme na zájmové a občanské vzdělávání, jelikož do těchto typů dalšího vzdělávání zasahuje skautské vzdělávání nejvíce.

1.2.1 Charakteristika zájmového vzdělávání

Jako segment dalšího vzdělávání bývá zájmové vzdělávání často opomíjeno, jelikož pozornost je většinou zaměřena spíše na profesní vzdělávání, které se v mnoha ohledech jeví jako zásadnější. Zájmové vzdělávání bývá především zaměřeno na konkrétní a někdy až odborné znalosti, proto má i mnoho podob a typů jako například kulturní a estetická výchova, pohybové a sportovní aktivity, cestování a další. Nicméně jeho hlavním účelem je kultivace osobnosti, její rozvoj a uspokojování potřeby seberealizace. Dále pak také může zlepšovat kvalitu života, rozvíjet hodnotový systém jedince, také jeho samostatnost, sebekontrolu a duševní zdraví. Zájmové vzdělávání můžeme tedy definovat jako soubor různých aktivit nebo činností, jako jsou například vzdělávací, poznávací, kompenzační a rekreační. Tyto aktivity mohou být jednorázové, ale častěji bývají spíše dlouhodobého charakteru, směřují k efektivnímu využití volného času a také k naplnění zájmů daného jedince (Šerák, 2009, s. 45-46, 54, 137-138).

Samotný zájem je popisován jako dlouhodobější zaměření nebo soustředění se na konkrétní činnost nebo aktivitu a podstatnou roli zde zastávají i emoce s nimi spojené. Zájmové vzdělávání je realizováno především ve volném čase, který je popisován také jako zbytková kategorie času, kterou jedinec naplňuje aktivitami a činnostmi vybranými z vlastní vůle nebo potřeby a rozvržení této doby si určuje pouze on sám (Veteška, 2016, s. 122-125).

Pro zájmové vzdělávání je velice důležitý znak dobrovolnosti, který zasahuje jak do výběru různých aktivit, tak do účasti, což znamená, že účastník zájmového vzdělávání si vybírá, jakých aktivit se chce zúčastnit a zároveň zda se jich chce zúčastnit. Tímto znakem naplňuje jednu ze základních charakteristik neformálního vzdělávání a zároveň se tím i odlišuje od formálního vzdělávání. V návaznosti na dobrovolnost je mnoho pozornosti také zaměřeno na motivaci k zájmovému vzdělávání. Ta je spíše preferována vnitřní, nicméně se nesmí zapomínat na různé tlaky z vnějšího prostředí jedince. Pro dospělou populaci představuje motivaci k zájmovému vzdělávání především navazování sociálních kontaktů, získání prostoru od každodenních povinností, podílení se na činnostech v rámci komunity a další (Kryštoň, 2011, s. 40-41). Více k tématu motivace je popsáno níže.

1.2.2 Charakteristika občanského vzdělávání

Občanské vzdělávání má již mnohaletou tradici a vyvinulo se mimo jiné z výchovy k mravnosti a výchovy náboženské. V dnešní době má občanské vzdělávání za cíl dle Vetešky (2016, s. 133) „*připravit člověka na aktivní účast v životě v české a evropské společnosti, která se opírá o demokratické a křesťanské morální principy*“.

Rabušicová a Rabušic (2008, s. 189-190) popisují občanské vzdělávání jako „*soubor aktivit, jejichž cílem je podpořit občanské jednání*“. Také uvádí některé cesty, kterými je možné naplnit cíl občanského vzdělávání. Nejdříve je zmíněna výchova k občanství nebo občanská výchova, která je realizována v rámci formálního vzdělávání ve školách. Dále a převážně u dospělých lidí dochází k občanskému vzdělávání v rámci neformálního vzdělávání v různých organizacích a také občanské vzdělávání probíhá informálním učením, kdy se jedinec například podílí na občanském životě v rámci komunity či státu (Rabušicová, Rabušic, 2008, s. 190).

S občanským vzděláváním bývá v mnoha případech spojováno politické vzdělávání, jelikož je úzce navázáno na aktivní život ve společnosti a má napomáhat k pochopení a orientaci v politickém dění což bezprostředně souvisí s účastí ve veřejném životě (Veteška, 2016, s.137).

Jelikož má občanské vzdělávání napomáhat při začleňování jedince do společnosti a orientaci v ní, tak má také mnoho oblastí, kterými se zabývá. Patří mezi ně například oblast etická, právní, náboženská, všeobecně vzdělávací, ekonomická a mnoho dalších (Veteška, 2016, s. 137).

1.3 Začlenění skautského vzdělávání do konceptu celoživotního učení

Vzdělávání v rámci spolku Junák – český skaut by se na základě výše popsaného členění celoživotního učení dalo zahrnout pod zájmové vzdělávání. Tato organizace si sama utváří a poté i užívá jednotný vzdělávací systém, který je zaměřen jak na získávání nových kvalifikací, tak na vzdělávání nekvalifikační, jehož obsahem je rozvoj činníků a sdílení zkušeností a nápadů (Typické vzdělávací dráhy, 2022). Více je tento systém popsán v kapitole, která se věnuje přímo skautskému vzdělávacímu systému.

Nicméně když se zaměříme na výchovu v rámci skautského hnutí, která vychází z principů skautingu a je realizována pomocí skautské výchovné metody (tato témata jsou konkrétně popsány v následujících kapitolách), tak má skauting značný přesah i do občanského vzdělávání. Už v počátcích skautského hnutí uvádí Antotnín Benjamín Svojsík (1991, s. 594) za nejvyšší cíl junáka neboli skauta zdokonalování vlastního charakteru a zušlechťování vlastního chování ve společnosti.

Také nelze opomenout jistou podobnost v posláních občanského vzdělávání (popsané výše) a skautského hnutí. Konkrétně je možné tuto podobnost sledovat například i ve stanovách organizace Junák – český skaut, na kterou je tato práce zaměřena, jelikož zde je jako účel a poslání spolku posláno následující: *„podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě“* (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 1).

1.4 Motivace ve vzdělávání dospělých

Obecně pojem motivace můžeme popsat jako *„intrapsychicky probíhající proces, vycházející z nějaké potřeby a vyúsťující ve výsledný žádoucí vnitřní stav, proces“* (Nakonečný, 2014, s.15). Tento proces je podněcován mnoha pohnutkami, avšak nejčastěji se dělí na vnitřní neboli endogenní a vnější neboli exogenní. Pro lepší pochopení endogenní pohnutka může být například potřeba odpočinku, která vychází z faktu, že unavený jedinec si potřebuje odpočinout. Naopak exogenní pohnutka přichází z vnějšího prostředí a příkladem může být finanční odměna za dokončení zadaného úkolu. Motivace také napomáhá při psychické regulaci činností a je jednou ze složek, které tuto aktivitu zajišťují. Například napomáhá při správném fungování paměti a na ni navazujícího procesu učení a dále napomáhá a vytváří podněty k chování, které zajišťuje nepřetržitý rozvoj osobnosti a vnitřní vyrovnanost (Nakonečný, 2014, s. 15 a 20).

Dvořáková a Šerák (2016, s.122-123) popisují motivaci jako něco co nám může objasnit, proč se jedinci chovají a přemýšlí daným způsobem. Když tuto informaci konkretizují na motivaci ke vzdělávání dospělých, tak jde přesněji o pohnutky, uváděné dospělými jedinci, které výrazně ovlivňují jejich aktivitu v rámci dalšího vzdělávání. Z výzkumu těchto

pohnutek, který byl realizován v USA, nicméně jeho výsledky se dají v určité míře přenést i na naše prostředí, bylo zjištěno šest oblastí, které motivují dospělé k dalšímu vzdělávání. Patří mezi ně sociální vztahy neboli možnost navázat kontakty s novými lidmi a popřípadě utváření bližších vztahů, vnější očekávání, která přichází k jedinci z vnějšího prostředí a může to být například nařízení od zaměstnavatele. Dalšími oblastmi jsou společenský prospěch neboli prospěšnost vůči svému okolí nebo komunitě, ve které jedinec žije, profesní vzestup, kde bývá motivací zajištění kariérního postupu nebo udržení konkurenceschopnosti na trhu práce. Další oblastí je únik nebo také stimulace, ve které jde především o rozbití určitého životního stereotypu nebo o zažehnání nudy a poslední oblastí je kognitivní zájem, při kterém dospělý jedinec vyhledává další vzdělávání kvůli uspokojení vlastní zvědavosti a potřeby vyhledávat nové informace. Fakt, že výsledky tohoto výzkumu se mohou s mírnými odlišnostmi aplikovat na naše prostředí, je výzkum z roku 2011, kdy v rámci Adult Education Survey uváděli dospělí lidé mezi hlavními motivy pro účast na dalším vzdělávání například kariérní vzestup a podobná tvrzení týkající se kariéry obecně, seberozvoj, navázání nových kontaktů a prohloubení znalostí, které se týkají jejich zájmů a zálib (Dvořáková, Šerák, 2016, s. 122-123).

Další výzkum, zabývající se motivací dospělých jedinců ke vzdělávání, uvádí Průcha (2014, s. 33-34) a při zjišťování hlavních motivů k dalšímu vzdělávání byly výsledky obdobné jako u výše zmíněných výzkumů. Nejvíce zastoupeným důvodem k dalšímu vzdělávání byly pracovní důvody a případný kariérní vzestup. Dále byly významnými důvody požadavky od zaměstnavatelů a zájem o vlastní osobní rozvoj.

2 Definování a vývoj skautingu

V první řadě považuji za vhodné se zaměřit na definici pojmu skauting, kterých existuje mnoho, jelikož každý jedinec si pojem skauting vykládá svým způsobem. Nejrozšířenějším výkladem skautingu je myšlenka celosvětového skautského hnutí se zaměřením na výchovu mladých lidí, jehož zakladatelem byl Sir Robert Baden-Powell, o kterém se více dozvíme v kapitole věnující se historii světového skautingu. Toto hnutí má vést mladé lidi ke zvýšení fyzické zdatnosti a formování správných morálních zásad. Zjednodušeně to můžeme popsat jako vedení mladých lidí k ideálu dobrého člověka (Skauting, 2003).

Mezinárodní skautská organizace sdružující skauty z celého světa, skauting popisuje jako dobrovolné, nepolitické výchovné hnutí pro mladé lidi, otevřené všem bez rozdílu, pohlaví, původu, rasy nebo vyznání, v souladu s účelem, principy a metodou navrženou zakladatelem (The scout method, 2019, s. 9).

Dalším možným a velice častým výkladem skautingu bývá životní styl, a to takový kdy se daný jedinec snaží co nejlépe dodržovat skautské zákony a žít dle skautského slibu k němuž se zavázal. Tato interpretace pojmu skauting se dá propojit také s rytířským stylem života, kdy dobrý člověk bojuje proti zlu (Skauting, 2003).

Další méně častá pojetí skautingu jsou například že skauting je život v přírodě, kdy lze vycházet z jednoho z možných překladů slova skaut jakožto stopaře. Také se zmiňuje, že skauting je hrou. Nejdříve hrou na dobrodružství a poutavé příběhy, ale postupem času to přechází ve hru na překonání sebe sama a hru na dodržování správného životního směru (Skauting, 2003).

Skauting má být především prostředím pro mladé lidi, kterým přináší mravní, tělesný, a hlavně praktický rozvoj. To že si člověk obleče kroj a šátek, z něj skauta nedělá. Skautem se stává tehdy když se snaží upřímně žít dle skautského zákona, k čemuž se mimo jiné zavázal skautským slibem. Skauting je schopen dát člověku mnoho možností se rozvíjet, díky svému zaměřením na praktický život, a to neznamena pouze praktické dovednosti jako rukodělné práce, práce se dřevem a uzlování, znamená to i učení se z vlastních chyb, překonávání sebe sama a spoustu dalších možností k rozvoji (Hubáček, 1996, s. 19).

2.1 Vývoj světového skautingu

Než skauting samotný vznikl, byla ve světě stále více rozšiřována myšlenka přirozené výchovy, za jejíž představitele se dali považovat Francois Rabelais, Jan Ámos Komenský, Jean J. Rousseau a další. Přirozená výchova měla probíhat převážně v přírodě, a hlavně v souladu s ní a vše, co bylo proti přirozenosti, mělo být pramenem zla. Také měl být brán zřetel na soulad výchovy tělesné a duševní a žáci by měli být vychováváni pro život (Svojsík, 1991, s. 15-16).

V devatenáctém století se zakládala různá hnutí a skupiny zaměřené na pobyt v přírodě, kamarádství a další aspekty již připomínající skautskou myšlenku. Známým předchůdcem skautingu byly anglické „Boys brigades“, kde se mladým chlapcům dostávalo vyžití s náboženskými a vojenskými prvky (Kolektiv historické komise, 1994, s. 4-7).

Více rozvedl a realizoval výchovu chlapců v přírodě Ernest Thompson Seton spisovatel, lovec a malíř, který v Kanadě a v USA založil roku 1902 organizaci Woodcraft Indians. Zde se mladí chlapci učili tábornické praxi, životu v přírodě a jejímu poznání (Kolektiv historické komise, 1994, s. 4-7).

Za oficiálního zakladatele skautingu se považuje britský generál Robert Stephenson Smyth Baden-Powell, který na svých vojenských výpravách získal mnoho zkušeností, týkajících se stopování, pohybu v neznámé krajině a další. Tyto zkušenosti pak předal skupině chlapců při obraně města Mafeking, kdy tuto skupinu vycvičil pro předávání tajných zpráv, sledování nepřítelů a další důležité úkoly. Tato družina měla velký úspěch, a tak se Baden-Powell začal více zajímat o výchovu chlapců v Anglii. Roku 1907 uspořádal první tábor na ostrově Brownsea, který byl považován za zrod celosvětového skautského hnutí. Následující rok vydal příručku *Scouting for boys*, kde popisuje základy skautské výchovy, která je zaměřena jak na stránku tělesnou, tak mravní. Byl zde také popsán družinový systém a idea skautingu byla popsána skautským zákonem, slibem a heslem. Tato kniha se překládala do mnoha jazyků a stala se základní inspirací pro organizace skautingem inspirované v jiných zemích (Kolektiv historické komise, 1994, s. 4-7).

Původně Baden-Powell nechtěl založit novou organizaci, ale jen vytvořit metodiku pro již rozšířené organizace, jako například Boys Brigades. Nicméně o jeho metody výchovy byl

velký zájem, a tak vznikla Boy Scouts Association of Great Britain, která se velice rychle rozrůstala (Kolektiv historické komise, 1994, s. 4-7).

V následujících letech se začal šířit skauting do celého světa. Nejdříve do britského společenství Commonwealth, pak do jihoamerické Chile a z Anglie do Evropy. V roce 1909 vznikl vodní skauting a o rok později sestra Roberta Baden-Powella Agnes založila organizaci pro dívčí skauting nesoucí název Girl Guides. V roce 1911 se dostala myšlenka skautingu do českých zemí, tehdy Rakouska-Uherska. Každá země se tehdy inspirovala myšlenkou skautingu a promítla do něj svou kulturu, avšak základy byly postaveny Robertem Baden-Powellem. Nejen, že se skauting rychle šířil po celém světě, ale také se rozšiřovala jeho oblast zájmu. Přidávaly se nové věkové kategorie a skautingu se tak mohlo věnovat mnohem více lidí a nezáleželo na tom, zda to byly děti nebo dospělí (Šantora, 2012, s. 17).

Rozmachu skautingu nezabránila ani první světová válka. Starší skauti sice odcházeli do války, ale pozice vůdců družin a oddílů byly předávány ženám a všichni skauti měli možnost projevit oddanost vůči vlasti tím, že pomáhali, kde bylo třeba. Především byli využíváni jako posílčci, hlídky, pomocné síly v nemocnicích a Námořní skauti neboli vodní skauti sloužili například na majácích (Kolektiv historické komise, 1994, s. 8).

Po první světové válce se začala rozvíjet mezinárodní spolupráce a významným krokem v tomto směru bylo první celosvětové jamboree, které se konalo roku 1920 v Londýně za účasti osmi tisíc skautů ze třiceti čtyř zemí. Od této chvíle se toto celosvětové setkání opakuje každé čtyři roky a pokaždé se koná v jiné zemi světa. Hlavním cílem je sdílení a poznávání jiných kultur a ukázky různých skautských aktivit (World Scout Jamboree, 2023).

Na prvním skautském jamboree se také založilo Mezinárodní skautské bratrstvo (World Scout Movement) a také Mezinárodní skautská kancelář, z čehož se v průběhu následujících let vyvinuly mezinárodní organizace WOSM a WAGGGS (Kolektiv historické komise, 1994, s. 10).

WOSM neboli World Organisation of the Scout Movement je v dnešní době organizace, která podporuje a zároveň sdružuje národní skautské organizace, také napomáhá sdílení know-how v nadnárodní sféře. WAGGGS neboli World Association of Girl Guides and Girl

Scouts zajišťuje ve své podstatě to samé, ale je více zacílena na dívky a ženy ve skautských organizacích (Světové skautské organizace – WOSM & WAGGGS, 2023).

Následně měla na vývoj světového skautingu vliv druhá světová válka, kdy bylo rozpuštěno či oficiálně zrušeno mnoho skautských organizací nejen v Evropě ale i po celém světě. V této době roku 1941 zemřel Robert Baden-Powell, avšak navzdory nepříznivé situaci se skauting dále vyvíjí zásluhou významných skautských osobností, mezi které patřila například i manželka Baden-Powella Olave, která má velké zásluhy na vývoji dívčího skautingu (Kolektiv historické komise, 1994, s. 12).

Po druhé světové válce se obnovovaly skautské organizace v zemích, kde byl skauting zakázán a potlačován a zároveň vznikaly nové organizace, jako například IFOFSAG (the International Fellowship of Former Scouts and Guides), později ISGF (International Scout and Guide Fellowship), která sdružuje bývalé členy WOSM a WAGGGS a dospělé jedince podporující skautské hnutí a jeho ideály (About ISGF, 2023).

V dalších letech se skauting rozšiřoval více do celého světa a spíše se začínalo mluvit o historii skautingu v konkrétních zemích. Na světové úrovni se stále rozvíjí mezinárodní organizace a reagují na aktuální potřeby ve světě a výchově mladých lidí. Největší organizace sdružující skauty WOSM se stává více mezinárodní v daném slova smyslu, jelikož i na nejvyšší místa ve vedení organizace se dostávali cizinci z jiných kontinentů a na konci šedesátých let se sídlo celé organizace přesunulo do Švýcarska do Ženevy (Nagy, 1999).

V dnešní době má skautské hnutí přes 50 milionů členů ve 216 zemích světa (Fakta a čísla, 2023).

2.2 Vývoj českého skautingu

Před rozšířením skautingu do českých zemí se zde o výchovu mládeže starala především rodina a škola. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se také značně rozšiřovaly tělovýchovné spolky, které se staraly o fyzický rozvoj jedinců, a s mládeží též pracovala církev, která byla zaměřena spíše na duchovní rozvoj. Mezi nejznámější patřil Sokol, který nabízel sportovní vyžití, ale byl zaměřen spíše na dospělé než na mládež. Dalším spolkem byla DTJ – Dělnická tělocvičná jednota, která měla základ v organizaci Sokol, ale více už

pracovala s mládeží. Dále pak spolek Orel, který se zaměřoval na náboženskou výchovu mladých a věnoval se výchově fyzické a duchovní (Šantora, 2012, s, 18).

Myšlenka skautingu se do tehdejšího Rakouska-Uherska dostala s inovováním tělesné výchovy na školách. Tehdy se totiž některé metody tělesného rozvoje mládeže převzaly ze skautského hnutí. Nejzásadnější byly roky 1911 a 1912, kdy v těchto letech vznikaly první opravdové pokusy o skauting v českých zemích, mezi které patřila i rožmitálská kolonie Františka Hofmeistera, kde bylo aplikováno táboření v přírodě, stopování, signalizování a další praktické dovednosti skautů, avšak nebyla zde přímo pěstována mravní a duchovní myšlenka skautingu. Dalším propagátorem skautingu byl středoškolský profesor a člen Sokola Jan Hořejší, který roku 1913 založil organizaci Psohlavci, která byla inspirována s mírnými rozdíly Setonem a Baden-Powellem. Další významnou osobností byl Miloslav Seifert, který zpočátku spolupracoval s Antonínem Benjaminským Svojsíkem a byl velice zapálen do propagace skautingu. Organizoval výlety do přírody, začínal i s tábory, a hlavně také publikoval mnoho knih, kde se vyskytovala skautská myšlenka (Plajner, 1992, s. 35-43).

Nejvýznamnější osobností při formování skautingu u nás byl Antonín Benjaminský Svojsík, kterému byl také přidělen přídomek zakladatele českého skautingu. Ke Svojsíkovi jakožto učitelé se též dostaly inovace tělesné výchovy, které se inspirovaly skautingem. To ho natolik zaujalo, že se v roce 1911 vydal do Anglie poznat britské skauty zblízka. Zde pochopil, že skauting není jen o vylepšení tělesné výchovy, ale o komplexním systému výchovy mládeže, kde tělesná výchova je pouze jednou složkou z mnoha a takto ucelený systém výchovy po návratu z Anglie začal propagovat i v českých zemích (Plajner, 1992, s. 44-50).

Roku 1912 Svojsík vydal základní knihu českého skautingu Základy junáctví, která byla v mnohém inspirována původní knihou Baden-Powella Scouting for Boys. Téhož roku byl vymyšlen i název pro české skauty, jímž byl „junák“. Tento pojem byl převzat od pojmenování slovanských hrdinů, jimiž byli fyzicky i mravně zdatní mladí muži. V létě se konal tábor pod Svojsíkovým vedením, který je považován za první skautský tábor v českých zemích a skauting se začal šířit po celé zemi. Svojsík chtěl začlenit skauting pod organizaci Sokol, nicméně zde nebyl přijat, a tak roku 1914 vznikl spolek Junák – Český skaut, který sdružoval skautské oddíly na našem území. Vznikaly i další skautské organizace,

kteřé se spíše klaněly ke skautingu po vzoru Setona jako například Děti Živěny, Psohlavci a další. Roku 1915 vznikl odbor dívčího skautingu ve spolku Junák český skaut a jeho hlavními propagátorkami byly Popelka Biliánová, Anna Berkovcová a Vlasta Koseová (Kolektiv historické komise, 1994, s. 15-17).

Od roku 1912 se u nás také formuje vodní skauting. Jeho propagátorem se stal sportovec Josef Rössler-Ořovský. Vodáci se dále vyvíjeli společně se všemi skauty, jen více tíhli k vodě a různým vodním dobrodružstvím. S tím se samozřejmě přidal ke skautské výchově vodní program, konkrétní vodácké zkoušky a požadavky týkající se vodáctví. V průběhu celé naší historie se konaly i velké výpravy za vodou do zahraničí a také se ve třicátých letech konal první závod na lodích Napříč Prahou a tradice tohoto závodu se těší velké oblibě dodnes (Páleníková, 1998, s. 76-77).

První těžká zkouška pro český skauting přišla s první světovou válkou, mnoho skautských vedoucích muselo narukovat a tím spousta oddílů přišla o své vedení. Během války skauti pomáhali, kde se dalo, avšak vždy v oblasti humanitární pomoci. Na konci války sehrála svou roli při formování Československé republiky skautská pošta, která doručovala důležité dokumenty mezi členy Národního výboru a také v této situaci vznikly první československé poštovní známky, které byly zároveň prvními skautskými známkami na světě (Šantora, 2012, s. 54-64).

Roku 1919 vznikl Svaz junáků – skautů RČS, který zahrnoval již odbor vodního a dívčího skautingu a zároveň sdružoval skautské organizace Junák – český skaut, Děti Svobody (původně Děti Živěny a Psohlavci) a Skauty učňovských besídek v celé republice. Svaz však kvůli odlišným názorům poté některé skupiny opustily a rozpory mezi různými skupinami skautů pokračovaly i v následujících letech. Dále v roce 1922 stálo Československo u zrodu světového ústředí, které se následně stalo součástí WOSM (Kolektiv historické komise, 1994, s. 19-20).

Ve třicátých letech nastal velký rozmach skautingu, formovaly se družiny roverů a junaček neboli starších skautů a skautek, dále se také rozvíjel oldskauting a počet členů Svazu skautů stále rostl (roku 1936 měl přes 58 tisíc členů). Roku 1938 se nad československým skautingem začala stahovat mračna. 17. září zemřel A. B. Svojsík a 30. září byla přijata

Mnichovská dohoda. Slovensko získalo autonomii a všechny skautské oddíly na jeho území byly rozpuštěny novou vládou (Šantora, 2012, s. 100-101).

Skauting na českém území se pod sebe snažil začlenit Sokol, avšak neúspěšně. Největší skautské organizace se sjednotily do jedné a tou byl Junák – ústředí junácké výchovy. Na Junáka však byly ze všech stran vyvíjeny politické tlaky a muselo nastat mnoho organizačních změn, které se rozcházely s myšlenkou celosvětového skautingu. Pod nátlakem přijal záštitu Strany národní jednoty, tudíž už byl politicky ovlivňován a následně omezován (Kolektiv historické komise, 1994, s. 27-28).

Roku 1939 začala druhá světová válka a tehdejšímu protektorátu začali být skauti trnem v oku. Gestapo začalo zatýkat skautské vůdce a 28. října 1940 byl Junák rozpuštěn z nařízení K. H. Franka. Skauti tehdy přešli do ilegality a odboje, nebo se některým podařilo ještě odejít do zahraničí, kde ve své činnosti pokračovali. Mnoho skautských oddílů se začlenilo pod jiné organizace a dále fungovali například pod Klubem českých turistů nebo pod Sokolem, než byl roku 1941 zrušen. V odboji se skauti zapojovali do Zpravodajských brigád, které zjišťovaly a předávaly důležité informace například o rozložení německých vojenských jednotek. Na Ostravsku fungovala družina roverů, která pomáhala převádět uprchlíky přes hranice, monitorovala německá vojska a spolupracovala s místním odbojem. Tato skupina byla však měsíc před koncem války prozrazena a okamžitě popravena. Na jejich památku vznikla na Lysé hoře kamenná mohyla Ivančena a dodnes se na ní pořádají výstupy jako připomínka odvážných skautů (Šantora, 2012, s. 120-123).

Po válce byla činnost Junáka obnovena v organizaci Československý Junák, svaz skautů a skautek. Krátce po obnově byl Junák nucen k zapojení do Svazu mládeže, který byl řízen Komunistickou stranou Československa. Následovaly změny ve vedení organizace a vedoucí posty začaly být ovládány politickou stranou. Junák byl vyřazen z mezinárodní skautské organizace, protože již nesplňoval podmínku politické nezávislosti, roku 1951 byl rozpuštěn a výchova mládeže byla předána Pionýrské organizaci, takže skautské oddíly opět fungovaly tajně pod záštitou jiných organizací (Kolektiv historické komise, 1994, s. 30-32).

Změna opět nastává v období Pražského jara, kdy Junák 29. března 1968 znovu zahájil svou činnost a téměř okamžitě se začaly obnovovat oddíly po celé zemi. Po konci Pražského jara do československého skautingu začala opět příliš zasahovat politika, Junák byl opět

likvidován a roku 1970 byla ukončena jeho činnost. Skautské oddíly opět přecházely pod jiné organizace nebo působily v ilegalitě (Kolektiv historické komise, 1994, s. 32-36).

K poslednímu obnovení skautingu u nás došlo téměř okamžitě po pádu komunistické vlády v roce 1989 a ještě téhož roku byly přijaty stanovy Českého Junáka – Svazu skautů a skautek. V roce 1990 byla přijata federální organizace Český a Slovenský skauting zpět do mezinárodních organizací WOSM a WAGGGS (Kolektiv historické komise, 1994, s. 36-37).

Od té doby se skauting v česku dále rozrůstá, více se rozvíjí spolupráce se zahraničními skauty, modernizuje se také vzdělávání skautských činovníků, přijímají se dokumenty s jasnou vizí do budoucna, jako například Charta českého skautingu, přijatá roku 2005, kde se píše o snoubení pevných hodnotových základů s moderními výchovnými metodami, o postoji skautingu k veřejnosti a jeho vnímání ať už rodiči nebo dětmi (Šantora, 2012, s. 220-228).

V české historii skautingu je vidět síla skautské myšlenky. I přes zákazy a pronásledování skauti nikdy nepřestali bojovat, a jak slíbili při skautském slibu, bránili svou vlast, věrně v každé době. Skauting se totiž snaží vychovávat k úctě ke svobodě, přátelství, toleranci, kritickému myšlení a demokracii. K roku 2021 má český skauting za sebou nejdelší svobodné období a skautské organizace mají přes 60 tisíc členů a toto číslo stále narůstá (Vítek, 2016, s. 17-18).

3 Principy skautingu, věkové kategorie a skautská výchovná metoda

V následující kapitole je popsána základní myšlenka skautingu, která se promítá do níže popsaných principů skautingu. Celá idea skautingu v sobě zahrnuje i velice důležitý výchovný rozměr, který se projevuje ve všech segmentech skautingu. Právě tento rozměr může odlišit skauting od běžných zájmových kroužků (Kolektiv autorů, 2020, s. 17).

Provázanost následujících kapitol spočívá v míře jejich propojení. Principy skautingu, které mají dopomoci dosažení poslání skautského hnutí, se výrazně promítají ve výchovných nástrojích, metodice, která je popsána ve skautské výchovné metodě a nakonec i v samotných programech, které jsou tvořeny pro konkrétní věkové kategorie, aby byla myšlenka skautingu uchopitelná pro každého (Vítek, 2016).

3.1 Principy skautingu

Principy skautingu jsou celkem tři a za více než sto let se ve své podstatě vůbec nezměnily. V anglickém originále tyto principy začínají vždy s „Duty to ...“, což se do českého jazyka překládá jako „Povinnost k ...“, jak je například psáno ve stanovách Junáka. Mnohem vhodněji by se to však mohlo překládat jako „Odpovědnost vůči ...“, jelikož z povinnosti vyzařuje pocit, že nás někdo jiný do něčeho tlačí, avšak u odpovědnosti je tomu opačně a my sami jsme odpovědní za to, co děláme (Vítek, 2016, s. 19-20).

Poté by tedy základní principy skautingu zněly takto:

„odpovědnost vůči Bohu“

„odpovědnost vůči ostatním“

„odpovědnost vůči sobě“ (Vítek, 2016, s. 20)

Odpovědnost vůči Bohu může být chápána ve smyslu náboženském, ale zároveň i jako odpovědnost vůči nejvyšším hodnotám. Tyto hodnoty převyšují hodnoty materiální a může k nim člověk dojít skrze konkrétní náboženství, avšak není to podmínkou. Nejvyššími hodnotami pro skauting jsou Pravda a Láska, což se do života projevuje jako pravdomluvnost, zodpovědnost, pozitivní vztah k lidem, přírodě a vlasti, pomoc bližním a další. Tyto nejvyšší hodnoty by měly být promítnuty do hodnotového žebříčku každého skauta a zároveň by se všichni měli snažit co nejvíce se Pravdě a Lásce přibližovat, zamýšlet

se nad svým chováním a pokud se někomu nepodaří v některých situacích se zachovat v souladu s nejvyššími hodnotami, tak si z té situace vzít ponaučení do budoucna (Vítek, 2016, s. 19-23).

Odpovědnost vůči ostatním by se dala popsat jako odpovědnost vůči všemu, co nás obklopuje. Ať už to jsou lidé, příroda či kultura, tak je důležité se snažit porozumět a pomoci, kde je třeba a zanechat svět o něco lepší, než když jsme na něj přišli, což je také mimo jiné myšlenka skautingu od jeho založení. Odpovědnost vůči ostatním má mnoho podob. Tu základní neboli pasivní odpovědnost by měli mít všichni. Znamená to mít otevřenou mysl, tolerovat a respektovat ostatní jedince a jejich názory a popřípadě se jim snažit porozumět. Dále může být aktivní odpovědnost a tou by měli disponovat minimálně skauti, protože sem patří aktivní zapojení do občanského, společenského nebo kulturního života, jako například vedení ve skautských oddílech, aktivity pro zlepšení našeho okolí a další. Nejvíce tuto odpovědnost člověk naplní hrdinským činem. Může se jednat o záchranu života, majetku nebo o obranu vlasti (Vítek, 2016, s. 19-23).

Poslední je odpovědnost vůči sobě a v té můžeme vlastně najít i předchozí dva principy skautingu. V tomto případě jde o rozvoj své vlastní osobnosti a tím, že budeme rozvíjet sami sebe, můžeme rozvíjet druhé (konkrétní příklad vedení skautského oddílu). Zde bychom se měli snažit o překonávání sebe sama, o zlepšování silných ale i slabých stránek naší osobnosti, o rozšiřování našich obzorů a vzdělávání sebe sama (Vítek, 2016, s. 19-23).

Tyto skautské principy jsou základními kameny celého hnutí, a proto se promítají i ve skautském slibu, zákonu a celé skautské výchově. Pomáhají také skauting odlišit od jiných organizací, které jsou také zaměřené na trávení času v přírodě, táboření a podobné aktivity (Vítek, 2016, s. 19-23).

3.2 Věkové kategorie

Člověk se v průběhu života vyvíjí, a tak práce s ním se v různém věku mění. To je patrné i v některých částech skautské výchovné metody, a proto je důležité si rozdělit skautský život do věkových kategorií. V této kapitole jsou popsány všechny věkové kategorie, se kterými se ve skautu pracuje, pro doplnění výchovné metody a její konkrétní aplikaci do programů. Nejdříve jsou stručně zmíněny dětské kategorie, ve kterých by měla být aplikace skautské

výchovné metody nejvýraznější a následně jsou více popsány kategorie roverů, rangers a oldskautů, které jsou zásadní pro tuto práci a následný výzkum.

První věkovou kategorií jsou benjamínci neboli děti předškolního věku do šesti až sedmi let. Pro tuto věkovou kategorii je typické učení se základních jednoduchých pravidel chování ve skautské družině, například přezouvání v klubovně, a jednoduché hry (Vítek, 2016, s. 38).

Další skupinou jsou děti ve věku od šesti do jedenácti let, kterým se říká vlčata (chlapci) a světlušky (dívky, ve vodních oddílech také žabičky). Tato věková kategorie disponuje konkrétním logickým myšlením. Nicméně abstraktní myšlení u nich není natolik rozvinuto, aby například chápaly význam demokracie. Abstraktní pojmy již můžeme používat, ale nemůžeme počítat s tím, že budou pochopeny. Děti tohoto věku už jsou schopné chápat pravidla jako „ostatním neubližujeme“, „než si něco vezmu, zeptám se, zda si to mohu půjčit“ a další (Vítek, 2016, s. 39).

Třetí věkovou skupinou a zároveň skupinou, se kterou se pracovalo od úplného začátku, jsou skauti a skautky, chlapci a děvčata od jedenácti přibližně do patnácti let. Ti už chápou abstraktní pojmy, takže se s nimi můžeme už více bavit o historii skautingu, principech, myšlenkách a podobných abstraktních tématech. Také více přemýšlí o řešení různých situací, takže v rámci her jsou schopni chápat složitější zadání a připravit si nejlepší řešení pro dané situace (Vítek, 2016, s. 39-40).

Následuje skupina roverů a rangers, neboli chlapců a dívek ve věku od patnácti let. Horní věková hranice už není konkrétně určena, ale jedná se o adolescenty a mladé dospělé, takže může být do osmnácti nebo dvaceti jedna let. Některé dokumenty dokonce uvádí i více, ale v praxi se tato věková hranice většinou už moc neřeší a často se za rovery považují i dospělí lidé. Pro rovery a rangers je typické, že už dozrávají, chápou abstraktní pojmy, chtějí ovlivňovat dění ve středisku, a hlavně se chtějí seznamovat se skauty z jiných oddílů a setkávat se s novými lidmi, od kterých mohou čerpat inspiraci nebo mezi nimi hledají své životní partnery (Kolektiv autorů, 2020, s. 38).

V roverském věku jedinec nejintenzivněji hledá svou vlastní identitu a žebříček hodnot. Je důležité, aby se upevňovaly skautské principy, následování ideálu dobrého člověka prostřednictvím slibu a zákonů. K tomu jim mohou dopomoci roverské kmény, což jsou

družiny jejich skautských vrstevníků a mohou zde být právě i lidé z jiných středisek. Roverský kmen by měl fungovat tak, že o program se starají a připravují ho všichni, také by zde mělo panovat přátelství, respekt a pomoc a v neposlední řadě by se měli členové navzájem a společně rozvíjet (poznávání přírody, cestování, studia a další) (Břicháček, 2000, s. 8-15 a 81).

Poslední věkovou kategorií jsou oldskauti, což jsou všichni muži a ženy, kteří se už nepovažují za rovery. Dosud ve skautingu šlo spíše o výchovu jedince, ale pro oldskauty je skauting spíše už životním stylem. Oldskauti se setkávají podobně jako roveři, mají své aktivity, ale zároveň mohou vypomáhat i s vedením oddílů, středisek, nebo zastávají vyšší pozice v Junáku. Speciální odnoží oldskautingu je v České republice rodinný skauting. V něm jde především o činnosti a aktivity, například jako táboření, kterých se účastní celé skautské rodiny (Šantora, 2012, s. 66).

Jak již bylo řečeno, nejde již o výchovu jedince, ale oldskauting může pomoci při trvalém formování osobnosti. Obsahuje v sobě spíše sebevýchovu a určování vlastních cílů, které se projevují v aktivitách a životních postojích. Mezinárodní organizace sdružující dospělé skauty ISGF ve své ústavě vyzývá, aby oldskauti žili dle skautského slibu a zákonů, aby skautskou myšlenku šířili v místech, kde žijí a pracují a aby aktivně podporovali skauting jak na národní úrovni, tak i mezinárodní (Oldskauting – životní styl, 2017-2023).

3.3 Skautská výchovná metoda

Metodou je často nazýván specifický způsob, jak může člověk dosáhnout vytyčeného cíle. Skautská výchovná metoda by se tedy dala charakterizovat jako navzájem propojená soustava prostředků, díky které skauti mohou naplňovat poslání a principy skautské činnosti, což by se dalo v jistém smyslu opsat jako všestranný rozvoj jedince. Skautská výchovná metoda je základním kamenem pro oddílovou činnost. Všechny oddíly by z ní měly vycházet a všem jejím prvkům dávat dostatečný prostor v jejich aktivitách, jelikož je i zapsaná v zásadním dokumentu Junáka, kterým jsou Stanovy (Vítek, 2016, s. 78). Skautská výchovná metoda se zabývá následujícími oblastmi.

3.3.1 Slib, zákon a heslo

Slib, zákon a heslo nejsou jednotné pro všechny věkové kategorie, jelikož idea musí být pochopitelná pro všechny. Vlčata, světlušky a žabičky mají zjednodušené znění tak, aby právě i tato věková kategorie byla schopná se chovat dle slibu, zákonů a hesla. Pro zdůraznění aplikace výchovné metody v tomto segmentu jsou uvedeny sliby, zákony a hesla všech věkových kategorií, nicméně nejdůležitější pro tuto práci je skautský slib a zákon, jelikož dle jejich znění se řídí všechny starší věkové kategorie počínaje právě skauty a skautkami a jedině, co se nepatrně mění, jsou hesla.

„Slib vlčat, světlušek a žabiček

Slibuji, že se budu snažit chovat podle zákona vlčat/světlušek/žabiček a spolu s ostatními hledat nejvyšší Pravdu a Lásku. (K tomu mi dopomáhej Bůh.)

Zákon vlčat, světlušek a žabiček

- *mluví pravdu*
- *dodrží pravidla*
- *pomáhá druhým*
- *překonává samo/sama sebe*
- *pečuje o sebe a své okolí*

Denní příkaz vlčat, světlušek a žabiček

Bud' lepší dnes než včera!

Heslo vlčat, světlušek a žabiček

Konej dobro.“ (Nová idea vlčat a světlušek, 2023)

Slib vyjadřuje snahu a u té je důležité zmínit, že i když se člověku nepovede zachovat dle slibu nebo zákona, tak to neznamená, že okamžitě přestane být světluškou, vlčetem či žabičkou, ale to, že všichni jsou jen lidé a mohou chybovat. Důležité je se z chyby poučit a příště se zachovat lépe. Zároveň se vlče nebo světluška vždy bude snažit hledat nejvyšší dobro se všemi lidmi, na které se může spolehnout. Poslední věta „K tomu mi dopomáhej Bůh.“ je volitelná pro věřící (Nováček vlčat, 2022, s.29-31).

Zákon vlčat, světlušek a žabiček je jasně a zřetelně popsán pro pochopení všemi. Pravda například neznamená pouze pravdomluvnost, ale i snahu nepodvádět a hrát vždy fěr podle pravidel. Pravidla jsou tu proto, aby si nikdo navzájem neublížil. V pomoci jiným stačí i sebemenší dobrý skutek. Překonávání sebe sama znamená dělat i věci, do kterých se člověku tolik nechce a jsou pro něj náročné, nicméně ho mohou velice posunout. V pátém bodě zákona je vyjádřena péče o své duševní i psychické zdraví a také o své okolí, třeba o pokoj nebo místa pro danou osobu důležitá. Heslo a denní příkaz připomínají, aby se daný jedinec snažil být stále dobrý a nepolevoval v tom (Nováček vlčat, 2022, s. 22-31).

Slib a zákon pro skauty a skautky se v průběhu let nijak zvlášť neměnil. Pro chlapce i dívky je znění stejné, akorát děvčata používají ve znění ženský rod. Skautský slib, zákon a heslo vychází z původních, které sepsal Baden-Powell, a dnes se jimi řídí všichni skauti a skautky na světě (Nakladatelství Skauting 1995, 1995, s. 228-230).

„Skautský slib

Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce, věrně v každé době

plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské

duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním.

Po složení slibu mohou věřící skauti připojit prosbu: K tomu mi dopomáhej Bůh.

Skautský zákon

- 1. Skaut je pravdomluvný.*
- 2. Skaut je věrný a oddaný.*
- 3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.*
- 4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.*
- 5. Skaut je zdvořilý.*
- 6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.*
- 7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.*
- 8. Skaut je veselý myslí.*
- 9. Skaut je hospodárný.*

10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Heslo skautů

Bud' připraven!

Denní příkaz:

Vykonat denně alespoň jeden dobrý skutek.“ (Nakladatelství Skauting 1995, 1995, s. 228-230)

Jak je vidět, tak do skautského slibu a zákona se promítají všechny skautské principy, a to tím způsobem, aby byly pochopitelné pro všechny. Díky tomu se zákon a slib zařazují mezi nejdůležitější prostředky pro realizaci skautské výchovy. Slib začíná slovy, která vyjadřují snahu o co nejvyšší naplňování a dodržování zákonů, avšak stejně jako u vlčat, světlušek a žabiček, to není nařízení a když někdo klopýtne, tak je důležité se opět vrátit na správnou cestu. Slibem se skaut zavazuje k naplňování nejvyšších principů skautingu, dodržování zákonů a slibuje službu vlasti (v Anglii je služba Králi) a bližním v každé době. Opětovně je možné přidat větu „K tomu mi dopomáhej Bůh“ pro věřící skauty (Vítek, 2016, s. 22-25).

Zákon by měl pro skauty znamenat ideál dobrého člověka, kterého se snaží dosáhnout. Podle zákona by se měl každý chovat, jak slíbil při skautském slibu, a pokud udělá chybu, tak se z ní poučit a vrátit se zpět k dodržování všech bodů zákona (Vítek, 2016, s. 22-25).

Skautské heslo připomíná, aby skauti byli stále připraveni řešit různorodé situace v souladu se skautskými ideály a denní příkaz připomíná pomoc bližním (Vítek, 2016, s. 22-25).

V roverském věku se slib a zákon, jak již bylo výše zmíněno, nemění, tudíž roveři a rangers se chovají nadále dle skautského slibu a zákonů. Jediné, co se mění, je heslo a tím se stává „Sloužím“. Služba se projevuje v několika směrech. Nejprve je služba vůči sobě, která obsahuje sebevzdělávání a péči o sebe. Dále služba vůči skautskému oddílu a vůči celému hnutí. V tomto případě je třeba vrátit skautskému oddílu to, co nám dal a vzdělávat a vychovávat další generaci skautů nebo stačí i pomáhat při fungování celému středisku. Také se služba projevuje vůči bližním. Nemělo by se zapomínat na rodinu a blízké a stále by se jim mělo pomáhat. Dále služba směřuje vůči obci, nemocným a postiženým, přírodě, širším sociálním skupinám a vyššímu řádu (Břicháček, 2000, s. 286-293).

V Oldskautingu se všichni řídí opět skautským slibem a zákonem a jde spíše o udržování skautského životního stylu. Je pochopitelné, že ne všichni budou aktivně zapojeni do skautského hnutí navždy, ale odnesou si skautské principy a ideály, které by měli šířit dál. Od počátku oldskautingu je pro něj užíváno motto „Jednou skautem, navždy skautem!“ (Jednou skautem, navždy skautem!, 2017-2023).

3.3.2 Učení se zkušeností

Skauting vychází z myšlenky toho, že člověk se učí nejlépe vlastní zkušeností. Pro skautský program je důležité, aby si mladí lidé vyzkoušeli věci, se kterými jinde nepřijdou do styku, nebo se očekává, že v běžném světě je budou hned zvládat. Skauting zde dává prostor k tomu, aby děti zkoušely, objevovaly, experimentovaly a aby dělaly chyby, ze kterých se mohou následně poučit. Program by měl být aktuální, reagovat na situaci v okolí a děti by měly mít možnost podílet se na jeho přípravě. Preferuje se nejvíce zážitkové učení nejen v aktivitách, které k tomu přímo vybízí (například zdravotní), ale i například v rozvoji sociálních dovedností, kde pomáhají různé diskuse a zapojování do přípravy programů, výprav a táborů. Důležitá je také zpětná vazba, při které si můžeme sdělit konkrétní chyby a poučit se z nich (Vítek, 2016, s. 80-82).

3.3.3 Družina

Již od začátků skautingu se využíval družinový systém. To znamená, že výchova probíhala v menších skupinách vrstevníků, kteří si rozuměli a byli sobě kamarády a každý z nich ve skupině zastával svou roli. V menší skupině se mnohem lépe rozvíjí kamarádství, spolupráce, samostatnost a další sociální dovednosti důležité pro dnešní život. V družině bývá vždy rádce, což je starší a zkušenější skaut, kterého celá družina respektuje a ten s nimi tvoří program, je jim příkladem a provádí je jejich skautskou činností. Každá družina si také vytváří svou vlastní symboliku v podobě družinového pokřiku, vlajky, hesla nebo i vlastní kroniky či nástěnky. Nejvíce činnosti se tedy odehrává ve skautské družině, ale také je dobré myslet na to, aby se setkal celý oddíl či středisko a aby se jednotlivé družiny seznamovaly (Vítek, 2016, s. 82-84).

3.3.4 Symbolický rámec

Symbolickým rámcem je zjednodušeně myšlen příběh, který obklopí celou skautskou myšlenku a všechny programy do poutavých aktivit tak, aby se o to jednotlivé věkové kategorie skautů zajímaly. Je důležité myslet na to, aby symbolický rámec nebyl pouze úžasným a chytlavým příběhem, ale aby se v něm schovávaly i skautské ideály a myšlenky, aby byl díky němu jedinec posunut vpřed a aby se chtěl ve svém utváření posouvat dál (Vítek, 2016, s. 84-86).

Každá věková kategorie v tomto ohledu potřebuje svůj vlastní symbolický rámec. Pro benjamínky jsou vhodné pohádky či poznávání přírody a pro světlušky, vlčata a žabičky jde například Mauglí a Lucinka z Kouzelné lucerny. Pro skauty a skautky se většinou užívá objevování historických období a dávných říší nebo hrdinové sci-fi a fantasy příběhy. Roveři a rangers jsou zaměřeni spíše na cestu poutníka, což znamená hledání a objevování a také plnění různých náročných a dlouhodobých výzev (Vítek, 2016, s. 84-86).

Pro symbolický rámec je také důležité užívání skautské symboliky, do které patří například pokřiky, oddílové či družinové rituály, zvyky a tradice. Především malé děti vnímají příběh očima, a tak je namístě v duchu celoročních her například vyzdobit klubovnu. Příběh k nějakému náročnému tématu působí stejně jako učení se vlastními zkušenostmi a člověk si pak dané informace lépe zapamatuje (Vítek, 2016, s. 84-86).

3.3.5 Příroda

V přírodě se od počátku skautingu uskutečňovala největší část aktivit a i když se v poslední době odehrává hodně v klubovnách nebo ve městě, stále se většina oddílů vydává na výpravy do přírody, která toho všechny může mnohé naučit. Ve vlčáckém období by mělo dítě poznat krajinu kolem svého domova a „zapustit kořeny“. Skauti už by se měli vydávat dál za hranice svého okolí a pro rovery a rangers jsou odpovídající náročnější poutě, například vícedenní zimní přechod hor, putování v zahraničí a podobné aktivity (Kolektiv autorů, 2020, s. 101-102).

Díky přírodě se lidé mohou naučit skromnosti, dále překonat nepohodlí a také člověku pomůže zpomalit a najít si čas na přemýšlení, aniž by ho cokoliv rušilo. Ve skautském zákonu je i bod o ochraně přírody a šetrnému chování k ní, jelikož toho lidem hodně dává a skauti ji chtějí zanechat v co nejlepším stavu (Vítek, 2016, s. 86-87).

3.3.6 Program osobního růstu

Skauting se snaží o všeobecný rozvoj jedince. V programu by měly být zahrnuty aktivity zaměřené na rozvoj různých oblastí života, jako jsou tělesná zdatnost, mezilidské vztahy a spolupráce, tvořivost a kreativita, sebeovládání a duchovní rozměr. V každém oddíle by se mělo pracovat se stezkami, které všestranně a systematicky rozvíjí jedince a nabízí tím oddílům i symbolický rámec pro jejich členy. Se stezkou by se mělo pracovat průběžně a impulzy k jejímu plnění by měly přicházet převážně od dětí, ale zároveň se dá také na základě skautské stezky připravit například program na schůzku a na závěr si s dětmi sednout, popovídat o daném tématu a pak děti samy zjistí, že si splnily nějaké body stezky a ani o tom nevěděly. Velmi užitečné jsou v tomto směru také skautské odborné zkoušky, což je soubor aktivit a výzev tematicky orientovaný na různá témata, jako například fotograf, kuchař, plavec, zdravotník, ajťák, hvězdář a mnoho dalších. Člověku tak dávají možnost rozvíjet své znalosti v různých oblastech a často si i vyzkoušet mnoho zajímavých a náročných výzev. Jsou tedy spíše specificky zaměřené na rozdíl od stezek, které jsou více všestranné. Poslední dobou se v této oblasti otevírá téma motivace a jak děti motivovat k plnění stezek a odborných zkoušek, což je téma, na které by se rozhodně nemělo zapomínat (Kolektiv autorů, 2020, s. 100-101).

3.3.7 Dospělí průvodci

Dospělými průvodci jsou ve své podstatě skauti, kteří vedou oddíl a jednotlivé družiny. Převážně by se mělo jednat o věkovou kategorii roverů, kteří jsou mladším skautům vzorem. I když se v oddíle říká, že někdo je vedoucí, tak o něm neplatí, že je povyšován nad ostatní. Má sice jisté povinnosti, které z jeho funkce vyplývají, ale vztah mezi ním a mladšími skauty by měl být založen na kamarádství a vzájemné dobrovolnosti. Zde je důležité dbát na nastavení zdravých hranic mezi autoritou a kamarádstvím. Dospělý průvodce především pomáhá a podporuje mladší děti v jejich činnosti a jejich objevování vlastní cesty životem a nejen skautským (Vítek, 2016, s. 89-90).

3.3.8 Zapojení do společnosti

Naplňování skautských principů by nebylo možné bez zapojení skautů do místních až celosvětových komunit. Skauti si tak uvědomují svou roli ve společnosti a zároveň mohou

být prospěšní pro své okolí, když řeší výzvy v lokálním měřítku ale i globálním (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 3).

Nestačí pouze pomáhat ostatním, ale naučit se, jak pomáhat s nimi. V reálném životě se to může projevit jako různé spolupráce s obcemi či kraji a zároveň je to možnost pro přenášení skautských ideálů i mimo skautskou organizaci. Aktivním zapojením do společnosti se skauti snaží vytvářet lepší svět, což je jednou ze základních myšlenek skautingu (Kolektiv autorů, 2020, s. 103-104).

4 Organizace Junák – český skaut, z. s.

Organizace Junák – český skaut, z. s. procházela v historii mnoha změnami, jak jsme se mohli přesvědčit v kapitole Historie českého skautingu. Za svou existenci nesla mnoho názvů a byla několikrát zrušena či rozpuštěna, avšak stále je to největší nezisková organizace sdružující skauty a skautky v České republice (Výroční zpráva 2021, 2022, s. 1). Díky své velikosti má propracovaný systém vzdělávání, kterým se zabývá nejen níže uvedená kapitola, ale i následný výzkum se vztahuje ke vzdělávacím kurzům, které se realizují právě v rámci organizace Junák – český skaut.

Junák je nejrychleji rostoucí organizací podporující skautské hnutí v Evropě. Díky atraktivnímu programu, velkému množství dobrovolníků a specifické výchovné metodě bylo v roce 2022 v organizaci registrováno 73 315 skautů a skautek všech věkových kategorií (Výroční zpráva 2021, 2022, s. 1).

Organizace je dobrovolným, nezávislým, nepolitickým a zároveň veřejně prospěšným spolkem, který realizuje rozvoj mladých lidí, postavený na skautských principech, ideálech a skautské výchovné metodě. Junák je členem mezinárodních skautských organizací WAGGGS, WOSM a ISGF, od kterých také přebírá základní principy a myšlenky (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 1).

Junák realizuje skautské principy a všestranný rozvoj dětí a mládeže skrze činnosti, mezi které se například řadí schůzky, výpravy, tábory, setkání a další volnočasové aktivity s výchovným, kulturním, vzdělávacím, sportovním či podobným zaměřením (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 1).

Junák se také aktivně zapojuje do projektů pomoci druhým, například v době pandemie mladší skauti posílali do nemocnic personálu jídlo, které uvařili a starší skauti se stali členy projektu Skautská pomoc, kdy lidem v karanténě doručovali léky a nákupy. Dále se také členové organizace zapojili do pomoci po tornádu v roce 2021 na Hodonínsku a do mnoha dalších projektů (Výroční zpráva 2021, 2022, s. 6-8).

4.1 Organizační struktura

Jak již bylo zmíněno výše, organizace Junák – český skaut evidovala přes sedmdesát tři tisíc registrovaných skautů a toto číslo se stále zvyšuje. Takto velká organizace potřebuje jistou

organizační strukturu, která je zcela zásadní pro její fungování a z toho důvodu je v následujících kapitolách stručně popsána. Tuto strukturu udávají stanovy Junáka, které určují složení, působnost, konkrétní pravomoci a způsob ustanovení ústředních orgánů, které jsou v čele organizace (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014).

4.1.1 Junák – hlavní spolek

Nejvyšší pozici v organizační struktuře zastupuje Junák – hlavní spolek, který je spravován ústředními orgány, jimiž jsou: Valný sněm, Náčelnictvo v čele s náčelní a náčelníkem, Ústřední revizní komise v čele s předsedou, Rozhodčí a smírčí rada v čele s předsedou a Výkonná rada, která má ve svém čele starostu (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014).

Valný sněm, jakožto nejvyšší orgán Junáka, je zjednodušeně řečeno schůze nejvyššího vedení Junáka a delegátů organizačních jednotek a předsedá mu starosta Junáka. Volí se zde vedení na další roky, schvalují se či upravují Stanovy (základní dokument Junáka) a projednávají se zprávy o činnosti a hospodaření dalších ústředních orgánů (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014).

„Náčelnictvo je reprezentativním demokratickým a vrcholným strategickým koncepčním orgánem“ (stanovy, s. 17). Úkolem Náčelnictva je dohlížet na to, že všechny orgány Junáka fungují v souladu se základními ustanoveními ve Stanovách, rozvíjí se dle skautského poslání a naplňují ho a že vůle členů je naplňována dle Stanov. Mezi členy náčelnictva se řadí: náčelní a místonáčelní (vždy ženy), náčelník a místonáčelník (vždy muži), deset členů volených Valným sněmem, zástupci junáckých krajů, náčelní nebo místonáčelní a náčelník nebo místonáčelník Kmene dospělých a hlavní kapitán vodních skautů (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014).

Jednodušeji by se dalo říci, že Náčelnictvo zastupuje roli skautského parlamentu, který určuje směr rozvoje organizace v dalších letech a má také právo jmenovat nebo odvolat starostu Junáka (Vendula Bušková, 2023).

Ústřední revizní komise především kontroluje, zda všechny záležitosti a činnosti Junáka jsou v souladu s právními předpisy a Stanovami organizace. Tento orgán také provádí kontrolu

hospodaření celého spolku Junák – český skaut, z. s. (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 20-21).

Rozhodčí a smírčí rada dohlíží na veškeré složky Junáka, aby jednaly v souladu s právním řádem České republiky a také v souladu se Stanovami. Popřípadě řeší spory mezi členy nebo celými jednotkami Junáka (Výroční zpráva 2021, 2022, s. 13).

Výkonná rada jedná jménem Junáka a starosta, který stojí v čele a je zároveň statutárním orgánem a může jménem Junáka uzavírat právní a jiné smlouvy. Výkonná rada má také za úkol schvalovat směrnice, které se stávají závaznými pro všechny členy Junáka a jeho organizační jednotky. Kromě starosty je zde důležitým členem i místostarosta, který má právo zastoupit starostu v jeho nepřítomnosti (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014).

4.1.2 Vyšší organizační jednotky

Vyšší organizační jednotky jsou pobočné spolky, které jsou především kraje nebo okresy, rozdělené stejně jako územně správní uspořádání. Tyto jednotky jsou podřízené hlavnímu spolku Junák a mají právní osobnost, která je odvozená od hlavního spolku, takže v jistých situacích mohou jednat samy za sebe a nemusí konkrétní situace řešit přes celý spolek Junáka (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 6-7).

4.1.3 Základní organizační jednotky

Základními organizačními jednotkami jsou myšlena skautská střediska, ta jsou podřízena vyšším organizačním jednotkám a zároveň mají i svou právní osobnost. Střediska jsou dále členěny na oddíly a družiny, ve kterých přímo probíhá aktivní práce s dětmi a mladými lidmi v souladu se skautskými principy. Tyto skupiny však už nemají právní osobnost, tudíž střediska jsou nejnižší organizační jednotkou s vlastní právní osobností. Středisko je vedeno vedoucím střediska, radou a také se pořádají střediskové sněmy. Pokud je středisko složeno z oddílů vodních skautů, tak se nazývá přístavem a jeho vedoucím je kapitán přístavu (Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., 2014, s. 7-9).

4.1.4 Zvláštní organizační jednotky

Tyto jednotky neplní přímo výchovnou činnost jako například střediska ve svých oddílech a družinách, ale plní konkrétní úkoly, které souvisejí s posláním organizace Junák – český

skaut, z. s. a posláním celého skautingu. Tyto jednotky zřizuje Náčelnictvo a mají právní osobnost (Zvláštní organizační jednotky, 2022).

Do těchto jednotek patří například:

- Tiskové a distribuční centrum neboli TDC, které vydává, distribuuje a prodává publikace spojené se skautingem, například knihy, metodiky a propagační materiály.
- Kapitanát vodních skautů a skautek neboli KVS, který je vedením vodních skautů. Vodní skauting se liší od klasického skautingu pouze v přidání vodáckého výcviku do jeho programů.
- Skautská ochranná služba neboli SOS, která zabezpečuje areály při velkých skautských akcích.
- Skautské záchranářské středisko neboli SZS, které se skládá z profesionálních i laických zdravotníků a zabezpečují zdravotní pomoc na různých akcích. Také vzdělávají skautské činovníky v oblasti zdravotnictví a vydávají pro to vhodné metodiky.
- Vzdělávací středisko Gemini neboli VSG, které je zaměřené na vzdělávání činovníků.
- Centrum vzdělávání Parvula neboli CVP, které se také zaměřuje na vzdělávání činovníků (Zvláštní organizační jednotky, 2022).

4.2 Skautské vzdělávání a charakteristika kvalifikačních kurzů

Vzdělávání v organizaci Junák – český skaut je rozděleno na kvalifikační a nekvalifikační. Kvalifikační kurzy připravují činovníky na vykonávání činovníckých funkcí a zprostředkovávají jim získání potřebné kvalifikace pro jednotlivé funkce v organizačních jednotkách. Nekvalifikační kurzy jsou zaměřené spíše na sdílení vlastních zkušeností, nápadů, motivace a na rozvoj osobnosti (Typické vzdělávací dráhy, 2022).

Nejdříve se zaměříme na nekvalifikační kurzy, protože těch je méně. Nejde v nich o získání kvalifikace k výkonu některé z činovníckých funkcí, ale především o sdílení. Většinou jsou realizovány formou zážitkového setkání a také mívají tematické zaměření a díky tomu se zde setkávají i lidé naladěni na stejnou vlnu (Nekvalifikační vzdělávací akce, 2022).

Nekvalifikační kurzy lze rozdělit do tří kategorií. První z nich jsou Lesní kurzy, které jsou zaměřeny spíše na mladší rovery a rangers, tedy ve věku přibližně od patnácti do osmnácti let, kteří si chtějí rozšířit obzory, překonat vlastní limity nebo jen načerpat novou inspiraci a energii pro svou činnost v oddílech. Druhou kategorií jsou Lesní školy, které jsou zaměřeny spíše na starší rovery a rangers či oldskauty a na činovníky s vůdcovskou zkouškou. Tyto školy již nemají tolik zážitkových prvků jako lesní kurzy a jsou zaměřeny spíše na další vzdělávání a prohlubování vědomostí v určitých oborech, na které jsou zaměřeny, jako například personalistika, myšlenkové základy, záchranářská práce a další. Na některých lesních kurzech lze získat odbornou činovnickou kvalifikaci, o které je více informací v kvalifikačním vzdělávání. Poslední kategorií jsou celostátní vzdělávací akce, které se konají jednou za rok nebo za dva a schází se na nich aktivní činovníci z celé republiky, kteří chtějí načerpat inspiraci k vedení svého oddílu. Patří mezi ně například Elixír, HelpDesk, Setkání pro výchovně zpravodaje, Poradní skála a další (Nekvalifikační vzdělávací akce, 2022).

Nyní se dostáváme ke kvalifikačním kurzům. Ty slouží především pro získání kvalifikace, která je nutná pro většinu činovnických funkcí, jako jsou vedoucí, vedoucí oddílů, vedoucí středisek a další (Typické vzdělávací dráhy, 2022).

4.2.1 Čekatelská zkouška

Čekatelská zkouška je považována za základní stupeň skautského vzdělávání činovníků neboli lidí, kteří jsou vedoucími v tom smyslu, že pracují s dětmi a mládeží nebo zastávají vyšší pozice v organizační struktuře a podílejí se na naplňování skautských principů. Předstupněm této kvalifikace může být ještě rádcovský kurz, ale ten jeho absolventům nepřipisuje žádná oprávnění (Vítek, 2016, s. 9).

Čekatelská kvalifikace opravňuje jejího držitele k spolupůsobení při vedení oddílu. Čekatelé jsou tak schopni pod kvalifikovaným vedením rozvíjet děti a mládež, podílet se na plánování a uskutečnění oddílových programů a mohou mít i podíl na řízení celého oddílu. Čekatel také může uspořádat víkendovou či jinou krátkodobou událost (Vítek, 2016, s. 9).

Než se jedinec přihlásí na čekatelský kurz, musí splnit několik podmínek.

- Musí dosáhnout nejméně patnácti let (některé kurzy přijímají až od šestnácti let)

- Musí mít účast odsouhlasenou vedoucím střediska a vyjádření o aktivitě v oddílu od oddílového vedoucího
- Musí mít aktuální potvrzení o zdravotní způsobilosti pro práci s dětmi (nevztahuje se na lékaře a pedagogické pracovníky)
- Musí být bezúhonný, což znamená mít čistý trestní rejstřík a nebýt v evidenci drogově závislých
- Vedoucí oddílu mu musí potvrdit, že disponuje znalostmi skautské stezky jeho věku (Vítek, 2016, s. 10)

Nejčastějším způsobem přípravy na čekatelskou zkoušku jsou čekatelské lesní kurzy (ČLK), u kterých je jeho kvalita přípravy garantována Junákem, jelikož jsou přísné požadavky na pořádání takovýchto kurzů. Tyto kurzy jsou realizovány většinou během dvou víkendů a letního běhu, který bývá týden až dva dlouhý. Nicméně každý kurz se může lišit. Další možností přípravy je čekatelský kurz, na jehož pořádání nejsou kladeny již takové nároky jako na lesní kurzy, nicméně to neznamená ztrátu kvality. Mohou mít například kratší dobu realizace, takže mohou být pouze víkendové. Poslední možností přípravy je samostudium, které však není tak časté z hlediska náročnosti ověřování získaných kompetencí (Vítek, 2016, s. 10-11).

Samotné skládání zkoušek může probíhat různými formami, ať už je to ústní pohovor, diskuse, nebo vyřešení modelové situace (časté u zdravotníka). Mezi ověřované oblasti patří například idea a historie skautingu, psychologie a pedagogika, metodika, plánování, komunikace, bezpečnost, zdravotníka, základy práva a základy hospodaření (Vítek, 2016).

4.2.2 Zdravotník zotavovacích akcí

Absolvování kurzu zdravotníka zotavovacích akcí je nutnou podmínkou pro plnění vůdcovské zkoušky a zároveň je nutný při výkonu pozice zdravotníka na táborech. Kurzy, které pořádá Junák, mají jedinou vstupní podmínku a tou je věk šestnáct let, ačkoliv oficiálním zdravotníkem na zotavovací akci může být jedinec až od osmnácti let. Kurz je možné si udělat i mimo organizaci Junák, a to například u Českého červeného kříže. Pokud někdo vykonává lékařskou profesi, nebo ji studuje a dokončil třetí ročník, splňuje požadavky pro funkci táborového zdravotníka či podmínku k vůdcovské zkoušce, ale neznamená to, že

získal kvalifikaci zdravotníka zotavovacích akcí (Zdravotník Zotavovacích akcí (ZZA) a zdravotnické doškolení (DZK), 2023).

4.2.3 Vůdcovská zkouška

Vůdcovská zkouška je dalším stupněm skautského vzdělávání, která umožňuje vést samostatně oddíl, v němž se vychovává mládež dle skautských principů a zásad. Co se od vedoucího oddílu očekává je popsáno v sedmi základních oblastech, kterými jsou skauting, prevence a krize, práce v týmu a vedení, plánování a organizování, sebereflexe a seberozvoj, rozvoj dětí a dospělých a komunikace. Absolvent by měl být schopen vyžívat skautskou výchovnou metodu, měl by znát základy pedagogiky, psychologie, práva, hospodaření a mít přehled o fungování celé organizace. Tato kvalifikace je především důležitá pro funkce vedoucího oddílu a jeho zástupce či vedoucího tábora, protože umožňuje vést samostatně oddíl nebo tábor (Kolektiv autorů, 2020, s. 9-10).

Uchazeč o vůdcovskou zkoušku musí nejdříve splnit všechny vstupní podmínky. Patří mezi ně dosažení osmnácti let, stejně jako u čekatelské zkoušky, musí mít budoucí účastník souhlas vůdce střediska a vyjádření od vedoucího oddílu, potvrzenou zdravotní způsobilost pro práci s dětmi, čestné prohlášení o bezúhonnosti, dále musí mít splněnou čekatelskou zkoušku a platný průkaz zdravotníka zotavovacích akcí nebo jeho adekvátní náhradu (Kolektiv autorů, 2020, s. 10).

Příprava může probíhat na vůdcovských lesních kurzech, vůdcovských kurzech nebo samostudiem. Podobně jako u čekatelské zkoušky, vůdcovské lesní kurzy jsou časově náročnější než vůdcovské kurzy, které mohou být jen víkendové, proto vůdcovských kurzů využívají spíše jedinci, kteří nemají dostatek času na vůdcovské lesní kurzy. Samostudium je pro tuto zkoušku možné, ale nedoporučuje se jak pro skládání zkoušky ani pro následné vedení oddílu, protože některé věci je důležité zkusit nebo prodiskutovat se zkušenými instruktory (Kolektiv autorů, 2020, s. 10-11).

4.2.4 Střediskové minimum

Zkouška střediskového minima navazuje na vůdcovskou zkoušku a připravuje vedoucího na vedení střediska a pomáhá mu s orientací v důležitých oblastech jako například právo, vedení týmu, finanční řízení, koordinace výchovné činnosti a dalších. Tato kvalifikace je

povinná pro vedoucí středisek či přístavů od roku 2019 a vedoucí ji musí splnit nejpozději do jednoho roku od chvíle, kdy je zvolen do funkce. Výjimku z absolvování této kvalifikace mohou dostat vedoucí, kteří v posledních pěti letech působili na pozici vedoucího střediska či přístavu minimálně dva roky. Střediskové minimum lze absolvovat i bez vůdcovské zkoušky, ta je však nahrazena zkouškou rozdílovou a tento postup se nedoporučuje, protože s vůdcovskou zkouškou má účastník větší přehled ve vybraných oblastech. Tato kvalifikace není podmíněna závěrečnou zkouškou, ale získává se na základě absolvování kurzu (Střediskové minimum (SM), 2022).

4.2.5 Zkouška vodáckého minima

Zkouška vodáckého minima umožňuje jejímu držiteli samostatně vést vodácké akce na vodách s kvalifikací do mírně těžkého stupně. Zároveň je tato kvalifikace vhodná pro činovníky vodáckých oddílů, jelikož ti se zabývají vodním výcvikem, sporty a aktivitami více než jiné oddíly. K plnění této zkoušky je třeba dosáhnout věku patnácti let, mít souhlas vedoucího střediska a vyjádření od vedoucího oddílu, dále musí být uchazeč schopen uplavat minimálně 200 metrů, před zakončením zkoušky vodáckého minima musí mít dokončenou čekatelskou zkoušku a musí ovládat základy teorie a praxe vodáckého výcviku. Jelikož je tato kvalifikace fyzicky náročná, je třeba zohlednit i zdravotní stav uchazeče. Zkouška se dá složit v rámci několika víkendových akcí, které se většinou nazývají Kapka a pořádá je Junák (Zkouška vodáckého minima (ZVM), 2022).

Mezi hlavní dovednosti, které jsou během akcí testovány, patří řízení a organizace skupiny plavidel, znalost vlivu vodních sportů na tělo člověka, bezpečnost a ochrana zdraví na vodě, metodika a jízda a ovládnutí plachetnice (Obsah zkoušky vodáckého minima, 2022).

4.2.6 Kapitánská zkouška

Kapitánská zkouška je povinná kvalifikace pro vedení vodáckého oddílu, jelikož opravňuje jejího držitele k samostatné organizaci a vedení vodáckých nebo jachetních akcí. Mezi hlavní oblasti, kterých se kapitánská zkouška týká, patří plavání, hydrologie, druhy lodí a jejich ovládnutí, vodní záchrana, právní předpisy týkající se vodních aktivit a vodní značení, organizace vodáckého výcviku a základy meteorologie a jachtingu (Svoboda, 2017, s. 5 a 396).

Podmínkami pro ucházení se o kapitánskou zkoušku jsou dosažení minimálně 18 let, vyjádření vedoucího střediska či přístavu, schopnost uplavat minimálně 200 metrů, znalost a praktická dovednost ve vodáckých základech a minimálně jednoletá praxe ve vedení oddílu vodních skautů, což potvrzuje vedoucí střediska. Možnost plnění kapitánské zkoušky je na Kapitánské lesní škole vodních skautů, Kapitánském kurzu nebo může uchazeč plnit zkoušku individuálně na několika vodáckých akcích, mezi které patří například vodácké srazy, kurzy, závody a další akce (Kapitánská zkouška (KZ), 2022).

4.2.7 Zkouška pro vedení klubu dospělých

Tato zkouška je určena především pro uchazeče, kteří se chtějí věnovat vedení dospělých skautů, ale neabsolvovali vůdcovskou zkoušku a opravňuje je k samostatnému vedení klubu dospělých skautů. Podmínky pro ucházení se o tuto kvalifikaci nejsou nijak náročné jako u ostatních kurzů a je zde třeba jen dosažení osmnácti let, souhlas s účastí na zkoušce od střediskového vedoucího a čestné prohlášení o bezúhonnosti uchazeče. Samotnou zkoušku je možné absolvovat na kurzech zkoušky vedení klubu dospělých, a pokud má uchazeč splněnou čekatelskou či vůdcovskou zkoušku, tak stačí, když pouze absolvuje kurz a nemusí skládat závěrečnou zkoušku (Zkouška pro vedení klubu dospělých (ZVKD), 2022).

4.2.8 Instruktorská kvalifikace

Instruktorská kvalifikace je nutná pro činovníky, kteří pořádají skautské vzdělávací akce a na nich realizují skautské vzdělávání (čekatelské zkoušky, vůdcovské zkoušky a další) a zároveň jsou členy zkušební komise. Tato kvalifikace tedy umožňuje stát se instruktorem na všech druzích vzdělávacích kurzů. Podmínkami pro uchazeče jsou dosažení minimálního věku dvacet jedna let, získání vůdcovské zkoušky a následné působení v oddílu či středisku minimálně jeden rok, souhlas k plnění kvalifikace od střediska, minimálně jeden rok praxe v roli žáka na vzdělávacích akcích (akce musí trvat minimálně 9 dní a pokud se nejedná o lesní akci, tak musí uchazeč ještě absolvovat lesní školu nebo kurz) a uchazeč se musí zúčastnit Instruktorské školy nebo Instruktorské lesní školy. Instruktorská škola musí trvat alespoň patnáct dní a může být rozdělena na nejvíce tři části a Instruktorská lesní škola musí trvat alespoň čtrnáct dní a alespoň jeden týden z toho musí být v kuse (Instruktorská kvalifikace (IK), 2022).

Dle řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků, by měl instruktor ovládat především oblasti týkající se skautingu (principy, organizace, metodika), rozvoje druhých, plánování a organizace, prevence a zvládání krizových situací, komunikace, sebereflexe a seberozvoje a v oblasti práce v týmu a jeho vedení (Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků, 2021, s. 24-25).

4.2.9 Odborná činovnická kvalifikace

Odborná činovnická kvalifikace slouží ke vzdělávání instruktorů, lektorů a členů zkušebních komisí v určitých specializacích. Mezi odborné činovnické kvalifikace patří hospodaření, metodika, myšlenkové základy společně s historií skautingu, organizace, pedagogika, právo, psychologie, táboření společně s bezpečností, vedení oddílu a zdravotní péče, tedy všechny oblasti, jejichž základy předávají činovníkům na čekatelských, vůdcovských a dalších kurzech. Podmínky pro získání odborných činovnických kvalifikací se různí vzhledem k tématům, kterým se věnují, avšak společnými podmínkami jsou členství v organizaci Junák – český skaut, dosažený věk alespoň osmnáct let a v rámci lektorských dovedností musí mít instruktorskou či lektorskou kvalifikaci nebo absolvované vysokoškolské vzdělání v oblasti učitelství (nebo pedagogické minimum pro vzdělávání) s praxí nebo lektorskou či pedagogickou praxí alespoň padesát hodin v průběhu jednoho roku. Poté následující konkrétní podmínky pro jednotlivé oblasti (Směrnice k oprávnění vzdělavatelů ke zkoušení, 2021).

Praktická část – vlastní výzkum

5 Popis a zdůvodnění metodologického postupu

V této diplomové práci především zaměřuji pozornost na skautské vzdělávání, které je v této době nejen v organizaci Junák – český skaut, ale i v samotných střediscích a oddílech velice často diskutováno.

Samotná organizace se velice rychle rozrůstá a vznikají nová střediska a oddíly a k jejich vedení jsou třeba kvalifikovaní jedinci, kterých je momentálně nedostatek a možností, jak dané kvalifikace získat, je také omezený počet. Z tohoto důvodu se v současné době hledá nová koncepce skautského vzdělávání, která by měla zlepšit přístup ke kvalitnímu kvalifikačnímu vzdělání. Tento proces je stále na začátku a nyní se diskutuje ve vedení organizace o hlavních směrech, kterými by se měly změny ve skautském vzdělávání ubírat. V následujícím roce 2024 by měly být konkrétní změny zpracovány, měla by být přijata Strategie 2030 týkající se skautského vzdělávání a měly by probíhat první pilotní změny. Od roku 2025 by se mělo přejít na nový systém vzdělávání, který by měl od tohoto roku platit (Změna koncepce skautského vzdělávání, 2023).

V teoretické části jsem se zabývala převážně skautingem, jeho ideou, historií a základním systémem kvalifikačních kurzů, tak aby byl vytvořen základní náhled na skauting a následně na kvalifikační kurzy, které jsou třeba k vedení oddílu nebo středisek a následně k dalším aktivitám spojeným se vzděláváním dalších skautských činovníků. Naopak ve výzkumné části této diplomové práce se zabývám vlivem výše zmíněných skautských vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího, jeho motivaci k působení ve skautu a k účasti na vzdělávacích kurzech a také zjišťuji způsoby, jakými se pracuje v různých oddílech se vzdělávacími kurzy.

K tomu, abych lépe pochopila problematiku vzdělávacích kurzů v různých oddílech a jejich vliv na skautské vedoucí, jsem zvolila kvalitativní výzkum, jelikož právě během kvalitativního výzkumu je možné pomocí různých druhů rozhovorů, pozorování či dalších induktivních výzkumných metod proniknout do daného tématu hlouběji a na základě získaných informací je možné vytvářet obecné teorie či hypotézy (Hendl, 2016, s. 58). Pro tento konkrétní výzkum jsem zvolila formu rozhovorů, které jsou více popsány v kapitole

s názvem Výzkumná metoda a také v kapitole věnující se sběru a analýze získaných dat, jelikož díky nim dokáží proniknout hlouběji do tématu.

5.1 Cíle výzkumu a výzkumný problém

Před samotnou realizací výzkumu je třeba si stanovit jeho cíle a výzkumný problém. Hlavním cílem výzkumné části této diplomové práce je identifikovat vliv vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího a popsat, jakým způsobem se pracuje se vzdělávacími kurzy v různých oddílech. Švaříček a Šedřová (2007, s. 63) uvádí mimo jiné trojí dělení typů cílů a to intelektuální, praktický a personální a výzkumník by se měl snažit naplnit co nejvíce typů cílů, a ne si vybrat pouze jeden a na něm postavit celý výzkum. Intelektuální cíl by měl zjišťovat přínos a rozšíření odborných poznatků, což v případě tohoto konkrétního výzkumu může spočívat v identifikování konkrétních vlivů skautingu či vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího, což může nadále přispět k rozvoji skautské výchovné metody či metodiky vzdělávacích kurzů, které, jak již bylo řečeno, v následujících letech projdou mnoha velkými změnami. Praktický cíl popisují Švaříček a Šedřová (Tamtéž) jako cíl, který zjišťuje, zda bude možné zjištěné informace a výsledky využít v praxi. V rámci tohoto výzkumu předpokládám, že v praxi by mohly být využitelné informace týkající se práce se vzdělávacími kurzy v jednotlivých oddílech, jelikož téma kvalifikačního vzdělávání rezonuje stále ve všech oddílech v rámci skautské organizace Junák – český skaut. Personální typ cíle dle Švaříčka a Šedřové (Tamtéž) je zaměřen na fakt, zda práce ovlivní a bude přínosná pro samotného výzkumníka. V tomto případě předpokládám jistý vliv na mé vlastní vzdělávání v rámci organizace Junák – český skaut, jelikož jsem sama jeho účastníkem.

Po definování cíle výzkumu je třeba definovat výzkumný problém. Ten Švaříček a Šedřová (2007, s. 64-65) definují jako něco co výzkumník nechápe a nerozumí tomu. Z toho důvodu potřebuje výzkumník zjistit konkrétnější informace, týkající se daného jevu nebo procesu. Zároveň tento nedostatek informací nebo nedostatečná prozkoumanost dané situace bývá často uváděn jako hlavní důvod ke zvolení právě kvalitativní metodologie pro výzkum.

Výzkumný problém pro výzkum v rámci této diplomové práce: Jaká je motivace k účasti na vzdělávacích kurzech, jejich následný vliv na život vedoucího a jaký je ke kurzům přístup v oddílech?

5.2 Výzkumné otázky

Jak uvádí Hendl (2016, s. 46) nejprve je důležité určit téma kvalitativního výzkumu a následně výzkumné otázky. Jako téma výzkumu jsem zvolila skautské vzdělávání s cílem identifikovat vliv vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího, motivaci k účasti na daných kurzech a také způsob, jakým se pracuje se vzdělávacími kurzy v oddílech. Pro tento cíl byly zvoleny tři výzkumné otázky.

1. Co konkrétně a jak ovlivnilo osobní, profesní a skautský život vedoucích a zároveň to bylo získáno na vzdělávacím kurzu?
2. Jaká je motivace dospělých vedoucích k absolvování skautských vzdělávacích kurzů?
3. Jak se pracuje se vzdělávacími kurzy ve skautských oddílech?

Tyto otázky byly následně rozvedeny do konkrétnějších otázek, které byly přímo použity během rozhovorů a byly k nim přidány doplňující otázky, které doplňovaly celkový kontext rozhovoru a napomohly k lepšímu pochopení dané oblasti. Následné odpovědi respondentů byly využity ke zodpovězení výše uvedených tří výzkumných otázek, čímž se zabývá kapitola interpretující výsledky výzkumu.

5.3 Výzkumná metoda

Pro nejlepší možné naplnění cíle a zodpovězení výzkumných otázek byla vybrána výzkumná metoda rozhovoru, který vycházel z výzkumného designu kvalitativního výzkumu, který je nazýván zakotvená teorie. Švaříček a Šed'ová (2007, s. 84) popisují zakotvenou teorii jako „*sadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu zaměřeného na vytváření teorie.*“. Jinak řečeno teorie vzniká postupně na základě sběru, ověřování a analýzy dat, která souvisí s daným jevem.

Rozhovory byly zvoleny konkrétně polostrukturované, při kterých je sice předem určen soubor otázek, které výzkumník pokládá, nicméně respondent má větší možnost se k tématu vyjádřit (Průcha, 2014, s. 120-123). V případě zde popisovaného výzkumu byly k rozhovoru předem stanovené základní otázky, ačkoliv v průběhu rozhovorů nastávaly situace, kdy se respondent více rozpovídal o některém tématu a v rámci konverzace vznikaly i doplňující

otázky, které doplňovaly pohled daného respondenta na probíranou problematiku a nejsou uvedené v struktuře otázek k rozhovorům, která je uvedena v příloze této diplomové práce.

Délka rozhovorů byla velice různorodá, jelikož záleželo na tom, zda jsme se během rozhovoru s respondenty odchýlili od tématu. Rozhovor týkající se vyloženě výzkumu k této diplomové části trval průměrně třicet minut. Nejkratší rozhovor trval dvacet minut a nejdelší čtyřicet jedna minut, nicméně rozhovory v celkovém rozsahu dosahovaly i jedné hodiny a více a to převážně z důvodu, že když byl ukončen rozhovor týkající se přímo výzkumu, tak jsme s respondenty diskutovali na různá témata, která v rámci skautského působení řešíme (nápadů na místa na výpravy, nápady na společné výpravy našich oddílů a další) a nebo probíhala diskuse i na úplně jiná témata, která se převážně týkala studia na vysoké škole a psaní závěrečných prací.

5.4 Sběr a analýza dat

Výzkum byl realizován od dubna 2023 do července 2023. Nejprve byl definován cíl výzkumu, který byl definován již dříve při zadávání diplomových prací, dále výzkumné otázky a následně struktura otázek, které byly použity při rozhovorech. Před započítím samotných rozhovorů bylo třeba ověřit, zda předem připravené základní otázky jsou správně položeny a jsou pochopitelné. Kromě konzultace souboru otázek pro rozhovor s vedoucím diplomové práce, proběhla následně i konzultace otázek s některými skautskými vedoucími, kteří nad smyslem otázek mohli přemýšlet jiným způsobem, jelikož se ve skautském prostředí pohybují a mohla tím být zajištěna vyšší validita výzkumu. Jeden z těchto vedoucích se následně zúčastnil i výzkumu a byl s ním proveden rozhovor.

Po vytvoření a ověření otázek k rozhovorům, následovaly samotné rozhovory. Jak je popsáno v charakteristice respondentů, bylo pro výzkum vhodnější, aby byli respondenti z různých oddílů (více k výběru respondentů je popsáno v kapitole s názvem Charakteristika respondentů) a z toho důvodu některé rozhovory probíhaly v online prostředí, jelikož respondenti byli z celé republiky. Rozhovory, které probíhaly v rámci osobního setkání, byly uskutečněny ve skautské klubovně oddílu, jehož je autorka výzkumu členkou. Rozhovory byly v obou formách uskutečnění nahrávány na záznamník, tak aby k nahrávkám neměl přístup nikdo jiný než autorka výzkumu.

Již v období uskutečňování rozhovorů byly nahrávky rozhovorů přepsány do písemné formy, aby získaná data mohla být průběžně analyzována. Jak píše Švaříček a Šed'ová (2007, s. 181) je důležité přepsat celé znění rozhovorů, jelikož při analýze dat se k jednotlivým údajům vícekrát vracíme a také je mnohem jednodušší následně přepisy komentovat a poznámkovat. Dle tohoto postupu byly doslovně přepsány celé rozhovory do dokumentů Microsoft Word.

Tyto dokumenty byly následně podrobeny první analýze, kdy byly zvýrazněny části týkající se tématu výzkumu, jelikož při všech rozhovorech nastaly situace, kdy se autorka s respondenty dostali k tématu, které vyloženě nesouvisí s výzkumem. Následně byly přepisy rozhovorů vytištěny pro lepší vizuální představu a práci s nimi.

Dále bylo provedeno otevřené kódování, které Švaříček a Šed'ová (2007, s. 211-212) popisují jako techniku, při které dochází k rozčlenění textu na určité jednotky, pojmenovávané či označené slovem nebo krátkou frází. Poté co byly významné části rozhovorů označeny vlastními kódy, jako například inspirace, smysl, nakopnutí (zde byl použit přímo výraz řečený respondenty, jelikož nejlépe vystihuje danou část rozhovoru) a další, bylo třeba velké množství kódů vytřídit do kategorií. Jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2007, s. 220-221) systematickou kategorizací jednotlivých kódů vytváříme postupnou hierarchii, která je důležitým prvkem pro vytvoření budoucí teorie. Při kategorizaci kódů byly brány v potaz výzkumné otázky a jednotlivé kategorie směřovaly právě ke třem směrům výše popsaných výzkumných otázek. Kategorizaci a kódování bylo též nutné provádět několikrát, jelikož pokaždé bylo na stejnou kategorii či kód pohlíženo s mírnými odlišnostmi. V prvním kódování byly kódy vpisovány přímo do přepsaných rozhovorů, takto poznámkovaná verze byla znovu ověřena druhým kódováním, při kterém už byly následně jednotlivé kódy vypsány mimo text a poté tříděny do kategorií.

Následná hierarchizace kódů a jejich kategorií pomohla pro získání jistého pohledu na problematiku, kterou se tento výzkum zabývá a následně byly s pomocí zpracované hierarchie rozebrány jednotlivé výzkumné otázky v kapitole Interpretace získaných dat.

5.5 Charakteristika respondentů

Při výběru respondentů byla využita metoda předem dané struktury výběru, jak ji popisuje Hendl (2016, s. 153), kde jde o způsob výběru respondentů, kdy jsou v rámci výzkumu dána určitá kritéria nebo například demografické parametry, která jsou stanovena před počátkem výzkumu a na základě těchto kritérií se vybírají konkrétní respondenti.

Kritéria, která byla před výběrem konkrétních respondentů stanovena, jsou následující:

- Splněná vůdcovská zkouška
- Aktivní činnost v rámci organizace Junák – český skaut

Prvním kritériem, tedy splněnou vůdcovskou zkouškou, bylo zajištěno, že daný respondent je dospělý jedinec, který již prošel více vzdělávacími kurzy v rámci skautského vzdělávání, jelikož jak je zmíněno v teoretické části této práce, ke splnění vůdcovské zkoušky je v tuto chvíli mít úspěšně absolvovanou čekatelskou zkoušku a také platný průkaz zdravotníka zotavovacích akcí. Zároveň pro ujistění, že respondent prošel již některými vzdělávacími kurzy, byla do rozhovoru zakomponována přímo otázka zjišťující, které kurzy respondent absolvoval.

Druhé kritérium bylo zaměřeno na aktivní činnost respondentů v oddílech či střediscích, aby byli schopni popsat, zda a jakým způsobem je mohla ovlivnit několikaletá činnost v rámci organizace Junák – český skaut a také aby informace odpovídaly současnému stavu v jejich oddílech.

Pro výzkum bylo také vhodné, aby respondenti byli z odlišných skautských oddílů, jelikož každý oddíl funguje jiným způsobem a tímto je možné zajistit i větší různorodost názorů a odpovědí v rámci rozhovorů.

Výběr respondentů tedy probíhal nejdříve oslovením účastníků některých kurzů, které autorka absolvovala a následně přes sociální síť oslovila komunitu skautských vedoucích po celé České republice a z jedinců, kteří na výzvu zareagovali, byli vybráni respondenti, kteří splňují předem nastavená a výše uvedená kritéria.

Vybráno bylo tedy osm respondentů a respondentek z různých skautských oddílů. Sedm z těchto respondentů se stále aktivně podílí na práci v oddílech a jeden už není aktivním vedoucím v oddíle, ale stále je aktivní v rámci organizace Junák – český skaut, kdy

vypomáhá v oddíle, jehož byl členem a zároveň se stále podílí na některých skautských vzdělávacích akcích a rozvoji skautské idey. Z tohoto důvodu byl i tento respondent zařazen do výzkumu.

V rámci zachování soukromí a anonymity respondentů a respondentek jim byla přidělena fiktivní jména a to: Radek, Jaroslav, Šimon, Laura, Václav, Iva, Viktor a Jarmila.

5.6 Etické otázky výzkumu

Před započítím veškerých rozhovorů byl od respondentů získán aktivní informovaný souhlas neboli jak ho popisuje Hendl (2016, s. 157) souhlas s účastí ve výzkumu v písemné podobě, se kterým byli respondenti seznámeni a následně jej potvrdili podpisem.

Součástí informovaného souhlasu bylo téma diplomové práce, jméno autorky, stručně popsané zaměření výzkumu a pokud k němu měli respondenti doplňující otázky, tak jim byly kdykoliv zodpovězeny. Dále informovaný souhlas obsahoval jméno respondenta, potvrzení o seznámení s výzkumem, informaci týkající se dobrovolné účasti na výzkumu a možném ukončení rozhovoru kdykoli a bez jakýchkoli následků pro respondenty. Také zde byla zdůrazněna důvěrnost získaných informací a anonymizace identifikačních údajů jako jsou například jméno, skautská přezdívka či oddíl, ve kterém respondenti působí, aby bylo zachováno jejich soukromí. Posledním a důležitým segmentem informovaného souhlasu byl souhlas s nahráváním rozhovorů na záznamník. Konkrétní podoba informovaného souhlasu je doložena v příloze této diplomové práce.

Všichni respondenti a respondentky doložily podepsané informované souhlasy před započítím rozhovorů, které byly následně umístěny do uzamykatelné skříňky, ke které má přístup pouze autorka výzkumu. Pokud byl rozhovor prováděn online, respondenti zaslali vyplněný informovaný souhlas a ten byl následně uchován pouze v zaheslované složce, ke které má přístup pouze autorka. V zaheslovaných složkách jsou taktéž umístěny nahrávky rozhovorů a jejich doslovné přepisy, které byly převedeny do literárního opisu, jak popisuje Hendl (2016, s. 212), aby bylo možné je opsat pomocí klasické abecedy. Respondenti byli ujištěni, že k informovaným souhlasům, nahrávkám a plnému znění přepisů bude mít přístup pouze autorka výzkumu, a v diplomové práci budou uvedeny pouze úryvky z rozhovorů.

Již v informovaném souhlasu bylo zmíněno, že veškeré informace, které budou uvedeny v diplomové práci, budou anonymní, čehož jsem docílila uvedením fiktivních jmen respondentů místo skutečných a také jsem nezveřejnila město nebo skautský oddíl, ve kterém působí jako vedoucí.

6 Interpretace získaných dat

V následujících kapitolách jsou interpretována získaná data z rozhovorů. Základní dělení této kapitoly je rozvrženo dle výše zmíněných výzkumných otázek a následně jsou uvedena data týkající se daného tématu výzkumné otázky.

Nejprve považuji za vhodné doložit tabulku s jednotlivými kódy, které byly následně rozříděny do jednotlivých kategorií a na základě toho proběhla následná interpretace dat.

Tabulka 1: Tabulka kódů a jejich kategorizace

vliv kurzů na život	vliv kurzů na život	hodnoty a zásady, výchovná metoda, smysl života, rozvoj, prolnutí
	vliv na skautský život	kontakty a kamarádi, nakopnutí, inspirace, otevření dveří, čemu se dál věnovat
	vliv na osobní život	celkově skauting, sebedůvěra, všeobecný přehled, vztahy, softskills
	vliv na profesní život	sociální dovednosti, brigáda, výchovné prvky, obhájení názoru, zdravotěda
motivace ke kurzům	motivace k čekatelské a vůdcovské zkoušce	tlak z okolí, nová inspirace, příprava na vůdcovskou zkoušku, převzít oddíl
	kurzy do budoucna	vlastní rozvoj, nové vědomosti, sdílení zkušeností, udržet krok
	motivace k vedení	skautské prostředí, baví je to, naplnění, vrátit co bylo dáno, smysl
práce s kurzy v oddílech	přístup ke kurzům	nezájem, poučení z minulosti, míra donucení, zájem
	práce s kurzy	na míru, baví se, výchovný zpravodaj, vyzkoušené kurzy
	podpora kurzů	poradí, proplácení, materiál
	plus a minus nekvalifikačních vzdělávacích kurzů	výhoda inspirace, výhoda kontakty, čas, upřednostnění akcí

Zdroj: vlastní zpracování

6.1 První výzkumná otázka

První výzkumná otázka se týká vlivu skautských vzdělávacích kurzů na život vedoucích. Než byl zjišťován přímo vliv skautských vzdělávacích kurzů, tak byla řešena otázka vlivu skautingu jako takového na život respondentů.

Všech osm respondentů uvedlo, že skauting jako takový měl na jejich život velký vliv. Tento vliv by se dal rozdělit na osobní a profesní život. Radek, Laura, Václav a Viktor tvrdí, že skauting je samotné ovlivnil při formování hodnot a vlastních zásad a celkově, že je skauting hodně ovlivnil ve formování jejich osobnosti. Pro přiblížení vnímání vlivu skautingu zde uvádím některé příklady, týkající se formování hodnot a rozvoje osobnosti, které uvedli konkrétní respondenti.

Radek přímo řekl „*Skautský hodnoty jsem přijmul jako nějaký svý vlastní hodnoty, jako nějakou svou vlastní ideologii, ze který já jako člověk vycházím*“.

„*V osobním životě si myslím, že jsou to jednoznačně charakterový vlastnosti a zájmy. Jo, charakterový v tom, že když si vezmu jak já jsem teda ve skautu od čtvrté třídy a nemyslím si že bych měla jako v té době kdo ví jaké hodnoty na základce a slušnou partu kamarádů nebo nevím jak to říct, že ten smysl tomu volnému času potom jako víc začal a celkově životu začal dávat až skauting*“. (Laura)

„*Myslím si, že kdybych jako nebyla ve skautu, tak asi nezvládám tolik věcí kolik zvládám teď*“. (Iva)

V rámci osobního života také respondenti uváděli prolnutí skautského a osobního života, ve smyslu okruhu přátel, který momentálně mají. Jelikož ve skautu získali dlouhodobá přátelství, a to uváděli společně i u vzdělávacích kurzů, což je uvedeno níže. Respondentka Jarmila například uvádí, že v jejím případě se skaut a osobní život velmi prolíná.

„*Můj osobní život je aktuálně asi jako skaut, protože všechny kamarády mám většinou jako ze skauta nebo i ve svém volném čase spolu trávíme jako hodně času, takže bych řekla, že lidi ze skauta jsou jako v mém běžném životě úplně normálně. Jo, že se to vlastně tak jako prolínulo. Můj osobní život a skaut je vlastně jako jeden celek jo, jelikož jako i máma je ve skautu i rodina, takže to je jako dost propojený*“.

V případě vlivu skautingu jako takového na profesní život byly také identifikované případy, kdy skauting nějakým způsobem zasáhl do života respondentů. Zásadní vliv popisovali Jaroslav, Laura, a Iva, kteří popisovali výhodu skautingu v oblasti práce s dětmi. Skauting jako takový jim dal mnoho zkušeností v práci s dětmi a přístup k nim, tito zmiňovaní respondenti v rámci své profese či brigády pracují nebo pracovali s dětmi a využili nebo využívají celkový přístup k výchově dětí a skautskou výchovnou metodu.

Důvod pro otázku vlivu celého skautingu, a nejen kurzů na život vedoucího byl jednoznačný, a to ten, že se tyto dvě otázky překrývají. Laura a Viktor přišli se zajímavou myšlenkou rozdílu mezi vzdělávacím kurzem a aktivní prací v oddíle.

„jo kurzy jsou dobré pro inspiraci a že pak něco můžeš jako převést do praxe do toho oddílu“ (Laura)

„já to jako vždycky vnímal tak, že zatímco v oddíle jsem se naučil uvázat si celtu, abych se já vyspal v suchu, tak na kurzu se naučím, jak tu noc přežije i těch 20 dětí které mám jako daný na starosti“ (Viktor)

6.1.1 Vliv vzdělávacích kurzů na skautský život

Při zjišťování vlivu skautských vzdělávacích kurzů na skautský život respondentů, tedy na aktivitu v rámci organizace Junák – český skaut, byl nejvíce zmiňován vliv na získávání nových kamarádů a kontaktů s jinými skauty, inspirace pro oddílovou činnost a, jak respondenti sami popisovali, určité nakopnutí k aktivní činnosti v oddíle.

Při uvádění odpovědí týkajících se získávání nových kontaktů s jinými skauty respondenti popisovali rozšiřování sociální bubliny v rámci skauta a také seznámení se s lidmi z jiných oddílů i středisek.

Radek například tuto zkušenost popsal jako *„vstup do nějakého širšího skautského života mimo ten oddíl“*.

Dále Václav uvedl, že setkání s novými lidmi a sdílení zkušeností pro něj bylo v rámci čekatelského kurzu přínosnější než samotný program kurzu a pro Viktora znamenaly kurzy otevření dveří k tomu, aby mohl dělat skauting celorepublikově.

Fakt, že respondentům vzdělávací kurzy pomohly se získáním nových kontaktů a přátel v rámci Junáka, souvisí i se sdílením inspirace pro oddílovou činnost, ta byla v návaznosti na nové kontakty a kamarády vždy zmíněna, jelikož mezi novými lidmi téměř automaticky docházelo ke sdílení zkušeností z vlastních oddílů a nápadů na nové hry či aktivity.

Jaroslavovi například pomohl nový pohled na některé procesy v oddíle, které mohl po absolvování kurzů inovovat. Laura tento přínos popisuje jako „*Spousta jako zajímavých myšlenek pro program, jako co je pro ty děcka fajn a co není. I stran prostě metodiky, nad čím je dobré přemýšlet a bylo to velmi dobře propracované. Takhle v tom vidím ten praktický přínos*“. Dále například Ivě pomohly kurzy změnit trochu pohled na výchovu dětí a Václava tato nová setkání a sdílení zkušeností inspirovala ke zkvalitnění oddílové činnosti.

Pro Radka, Šimona a Ivu bylo také velmi důležité nakopnutí pro práci v oddílu. Jiným způsobem by se to dalo vyjádřit i jako získání nových impulzů a podnětů pro další činnost v oddílu. Tito tři respondenti procházeli před účastí na kurzu nějakou krizí vůči skautingu nebo se hledali, a právě vzdělávací kurzy, které absolvovali, jim dali jistý směr, kterým se dále ubírali. V rámci získání směru, kterým nadále v rámci skautingu jít považují za důležité zmínit i Jarmilu, která díky kurzům našla velkou zálibu ve zdravotědě a na základě toho pak směřovala i svou vzdělávací dráhu v rámci Junáka, ale i mimo něj.

6.1.2 Vliv vzdělávacích kurzů na osobní život

Do vlivu vzdělávacích kurzů na osobní život zařazovali respondenti i získávání nových kontaktů a přátel, se kterými udržují přátelské vztahy nejen v rámci skautingu ale i v osobním životě. V tomto případě se tedy prolínají sféry skautského a osobního života. Zde bych k tomu navíc zmínila tvrzení Viktora, jelikož u něj byl přesah do osobního života nejspíše nejvíce zásadní. „*Tak svoji manželku jsem potkal první den vlčácký lesní školy a byla to druhá dívka, kterou jsem tam viděl. Ta první mi šla za svědkyni, takže tak*“.

Druhým nejčastěji zmiňovaným vlivem vzdělávacích kurzů na osobní život byla práce s lidmi, komunikace, asertivita a obecně softskills, jak to shrnul jeden respondent. Zde jako příklad uvádím konkrétní schopnosti, které uvedl Viktor: „*Takže schopnost řešit krizový situace, vyjednávat s týmem, hledat kompromisní řešení, nepropadat panice, přijímat zodpovědnost za svoje vlastní rozhodnutí. To jsou všechno věci, které dá člověku výchova ve skautském oddíle a ten vzdělávací systém to vlastně umocňuje a to velmi*“.

Jaroslav a Šimon uvedli, že spíše více než samotné vzdělávací kurzy je ovlivnilo celkové působení ve skautu, například ve formování jejich hodnot a zásad. Václava hodně ovlivnil zdravotnický kurz, jelikož díky němu získal sebevědomí nejen v ošetřování, které si vyzkoušel i v praxi, kdy byl svědkem nehody a věděl jak pomoci.

Na příkladu Jarmily, která uvedla „*Dalo mi to spoustu praktických jako informací do života, jako právo a tak, takže takový obecný přehled*“ je možné vidět přímé propojení skautského vzdělávání s občanským vzděláváním, kdy se na skautských vzdělávacích kurzech dá mimo jiné získat i všeobecný přehled v oblastech občanského vzdělávání.

6.1.3 Vliv vzdělávacích kurzů na profesní život

Jako nejčastější vliv respondenti uváděli práci s lidmi, která je zmíněna i v osobním životě, nicméně zde ji také zdůrazňovali v rámci komunikace a dalších sociálních dovedností. Radek například k vlivu na profesní život zmínil „*V profesním, tam asi nejmíň, ale zase nějaké jako softskills. Prostě nějaká asertivita, domluvit se ve skupině, umět navrhnout třeba nějaký lepší postupy dělby práce a něco takovýho, ale hlavně ty softskills*“.

Laura také kladla důraz na sociální dovednosti, což mimo jiné zmínila následovně: „*Spíš bych řekla, že jako sociální dovednosti jsou potom ty, které jako vyloženě využívám při práci*“.

Šimon poznamenal, že v rámci své profese využil i schopnost obhájení svého vlastního názoru, kterou rozvinul na skautských vzdělávacích kurzech. Laura a Jaroslav práci s lidmi také konkretizovali na práci s dětmi, jelikož s nimi oba pracují a využívají skautských výchovných prvků. Laura také zmínila, že v profesi využívá poznatky z vývojové psychologie a pedagogiky, které získala na vůdcovském kurzu.

Ivu v rámci profese ovlivnil spíše celý skauting, jelikož si v organizaci Junák – český skaut našla přímo brigádu a dělá korektury pro časopis Skauting, který vydává Tiskové a distribuční centrum. Nicméně přímo vliv kurzu také identifikovala, jelikož díky získání nových kontaktů se spojila se skauty, kteří pracují v alternativní škole, kde by chtěla v budoucnu učit.

Skautské vzdělávací kurzy v profesním životě také hodně ovlivnily Jarmilu, která to shrnula do výstižné poznámky „*moje všechno je zdravotěda*“. Díky kurzům našla zálibu ve zdravotědě natolik, že se jí momentálně věnuje i profesně.

6.2 Druhá výzkumná otázka

Druhá výzkumná otázka se zabývá motivací k absolvování skautských vzdělávacích kurzů. Tato část je rozdělena na tři kategorie, které vznikly při otevřeném kódování. První z nich se soustředí na motivaci ke kurzům, které respondenti již absolvovali s konkrétním zaměřením na čekatelský a vůdcovský kurz, jelikož splnění těchto kurzů je mimo jiné hlavní podmínkou pro oficiální vedení skautského oddílu, tudíž je na ně kladen ve skautském vzdělávání největší důraz.

Druhá kategorie je zaměřena na motivaci k účasti na kurzech do budoucna. Zda se respondenti chtějí zúčastnit nějakých dalších vzdělávacích kurzů a jaká je popřípadě jejich motivace k účasti.

Třetí kategorie se týká spíše doplňkové otázky a jejím cílem bylo identifikovat motiv k vedení skautů a celkově k práci s lidmi v oddílu.

6.2.1 Motivace ke splnění čekatelské a vůdcovské zkoušky

Jako hlavní motiv pro splnění čekatelské zkoušky byla nejčastěji uváděna příprava na vedení oddílu, která souvisela i s následným splněním vůdcovského kurzu. Jaroslav například jednoznačně uvedl „*chtěl jsem dělat samozřejmě vůdcovky, takže čekatelky jsem potřeboval k tomu*“.

Viktor, který absolvoval čekatelské zkoušky v devadesátých letech, uvedl „*zásadní podle mě úplně tenkrát byly vůdcovky. Myslím si, že ty všechny kurzy byly přípravou na vůdcovky, protože Junák v devadesátkách řešil to, aby měl dostatek vůdců*“. Zde můžeme pozorovat i vývoj důležitosti kurzů. Jak Viktor řekl, v devadesátkách bylo primární, aby byli v Junáku kvalifikovaní vůdci oddílů, jelikož byl skauting krátce obnoven, takže čekatelské zkoušky nebyly tak propracované jako dnes a hledělo se hlavně na splněnou kvalifikaci.

Laura například tvrdí, že chtěla v té době vést, nicméně zmínila ještě jednu důležitou připomínku, kterou zmiňoval následně i Radek, Václav a v jistém smyslu i Jarmila. Laura totiž zmínila, že do absolvování čekatelského kurzu byla dotlačena vůdcem střediska.

Podobné to měl i Václav, který se vyjádřil následovně. „*Tak čekatelky jsem si vyloženě sám splnit nechtěl, ale náš výchovnej zpravodaj je dost akční a opravdu když je nám patnáct tak prakticky každého na nějaký čekatelky dokope v podstatě povinně*“. Zde se objevuje i pozice výchovného zpravodaje, což bývá člověk, který se ve středisku zabývá vyloženě vzděláváním činovníků ve středisku a probírá s nimi kurzy, kterých by se měli zúčastnit, nicméně tato pozice není vždy obsazena a někdy je tato role převedena na vůdce střediska či jiné členy, kteří už mají funkci jinou. Jarmila nebyla přímo přihlášena nebo dotlačena do absolvování čekatelského kurzu, nicméně čekatelského kurzu se zúčastnila jen proto, že to bylo zvykem v jejím oddíle a jela tam automaticky.

Na rozdíl od předchozích respondentů Šimon a Iva do čekatelských zkoušek nebyli nijak nuceni. Čekatelský kurz absolvovali z důvodu svého vlastního rozvoje a posunu. Iva se k tomuto tématu vyjádřila následovně: „*Můj oddíl, ve kterým jsem byla, tak byl sice moc fajn, ale nebyl tak moc jako skautskej a moc jsme se o tom vzdělávání nebavili a tak. A já jsem naštěstí začala chodit do třídy s holčinou, která byla skautka jako v jiném oddíle a začali jsme se spolu bavit a ona mě tak hodně jako zasvěcovala, co ten skaut jako všechno vlastně obnáší. Že já jsem to úplně do té doby jako nevěděla, no a když jsme tak nějak dospěli do těch patnácti, šestnácti let, tak začala mluvit o čekatelkách a já jsem jako vůbec nevěděla, co to je v tu dobu a ona o tom mluvila hezky, takže jsem si říkala, to bych vlastně jako taky chtěla zažít, takže jsem se tam přihlásila s ní. Říkala jsem si, že vlastně to může bejt jako fajn pro ten náš oddíl, že tam bude někdo, kdo má nějaké to vzdělání prostě a tak, takže to bylo jako čistě dobrovolný*“.

Motivace k vůdcovské zkoušce byla na rozdíl od té čekatelské více jednotná. Zde totiž všech osm respondentů jako jeden ze zásadních důvodů k absolvování vůdcovské zkoušky uvedli vedení a převzetí oddílu od staršího vedení. Například Jaroslav k vůdcovské zkoušce uvedl toto tvrzení: „*My jsme víceméně oddíl měli hotový, když jsme začínali. Jenom jsme tomu potřebovali dát nějaký ten punc oficiálnosti a protože jsme se v podstatě dohodli i s rodiči, že teda já povedu oddíl, takže tím jsem se dostal k vůdcovkám*“. Zmínil zde i podstatnou myšlenku, že se na vedení oddílu dohodl s rodiči. Dohodu zmiňují i Radek a Šimon, kteří se dohodli s předchozím vedením, že po nich převezmou oddíl. Naopak tomu bylo u Václava a Ivy. Tam byl spíše důvod, že dospěli a předchozí vůdci jim oddíl předali s tím, že

vůdcovskou zkoušku si udělat musí. Iva tvrdí, že ji v létě na táboře bylo oznámeno, že od září vede oddíl, a tak si v návaznosti na to musela co nejdříve splnit vůdcovskou zkoušku, aby nemusela mít výjimku, nicméně i ona sama uvedla, že se chtěla v té době opět posunout, avšak impuls k absolvování vůdcovské zkoušky pro ni bylo až přebrání oddílu. U Václava byla velká motivace zase načerpání nových myšlenek a zjištění co vedení oddílu vlastně obnáší, jelikož jeho předchůdce mu funkci předal, bez žádných informací.

„Chtěl jsem, abych se o tom něco víc dozvěděl, protože jsem do toho skočil rovnýma nohama a nevěděl jsem nic. Vůdce oddílu, co to měl přede mnou, tak ten vlastně víceméně ve chvíli, kdy já jsem začal chodit na schůzky, tak on přestal, protože už měl založenou rodinu stavěl barák a další věci, nová práce. Tak ten to prostě položil vlastně hned, takže jsem neměl žádný období, kdy by mě někdo zaškolil.“ (Václav)

Touhu po nových myšlenkách a nápadech pro oddílovou činnost zmiňovali i Šimon a Radek. Tento druh motivace by se dal považovat za vnitřní motivaci, a naopak tlak na převzetí oddílu od jiných vedoucích za vnější motivaci. Jarmila, Viktor, Iva a Šimon vnímají poměr těchto motivací přibližně půl na půl, Radek a Jaroslav poměr přímo nespecifikovali, ale uvedli, že chtěli oni sami a také tam byl tlak z okolí a u Václava a Laury převažovala vnitřní motivace, že se chtěli dozvědět něco nového. Tento aspekt tlaku z okolí a vnitřní motivace k získání nových vědomostí může i souviset s tím, jak se v oddíle pracuje se vzdělávacími kurzy a je důležité vnímat předávání oddílu mladší generaci jako důležitý krok, jelikož i sám Václav v návaznosti na jeho výše popsané převzetí oddílu uvedl *„tak jako šlo to, ale zas na druhou stranu jako určitě šla dolů, co se týče třeba kvality schůzek a podobně“*, kde zmiňuje náročnost převzetí oddílu a na tom závislou kvalitu programů.

6.2.2 Motivace k účasti na kurzech do budoucna

Jelikož jsme podrobně rozebrali motivaci k již absolvovaným kurzům, tak následovaly otázky ohledně účasti a motivace ke kurzům v budoucnu. Sedm z osmi respondentů uvedlo, že by se v budoucnu zúčastnilo vzdělávací akce kvůli vlastnímu rozvoji či posunu a nabytí nových znalostí. Například zde je odpověď Radka.

„Chtěl bych se prostě dál vzdělávat v tom skautském prostředí a získat další vědomosti je to něco, co mě vlastně zajímá.“

V souvislosti se získáváním nových znalostí se vyjádřil i Jaroslav, pro kterého je důležité držet krok s dobou. „*chci jim stačit trošku jo, protože přece jenom věkově už jsem jinde a ty věci se některé modernizují samozřejmě jsou novější věci, takže chci s nima udržet krok.*“

Ostatní zmiňovali vlastní rozvoj nebo rozvoj oddílu, nicméně v účasti na kurzech spatřují možnost získat nové kontakty a skrze ně nové zkušenosti a znalosti, což je přínosem jak pro respondenty samotné, tak pro oddíly, ve kterých respondenti působí.

Jediný Viktor neuvedl přímo svůj vlastní rozvoj, jelikož jezdí jako vzdělavatel a je spíše tím, kdo přináší jiný pohled například na téma idey a symboliky. Nicméně i tyto diskuse, na kterých přednáší, pro něj mohou být přínosné, a jak sám řekl, tak se rád vrací do prostředí, které je vytvářeno nejen na kurzech.

„Skautský prostředí je zajímavý tím, že je velmi jako otevřený příjemný přátelský a když se člověku něco nepovede, tak se to dozví hned a když se něco člověku povede, tak mu lidi poděkují a to mimo skautský prostředí moc nebejvá, takže je to vlastně fajn jednou za čas tam zavítat.“

6.2.3 Motivace k vedení skautů

Když jsem se v předchozí kapitole zmínila o skautském prostředí, tak jednou z vedlejších otázek byl dotaz, proč vlastně vůbec vedou skauty a co je k tomu motivuje, jelikož to úzce souvisí s tématem výzkumu. Sedm z osmi respondentů zmínilo, že je práce s dětmi nebo vytváření programů baví. Radek, který přímo neuvedl, že by ho vedení bavilo, řekl, že ho ta práce naplňuje, což by se dalo také zahrnout tvrzení, že ho to nějakým způsobem baví.

„Je to určitě nějaká možnost jako působit na ty lidi, vychovávat nějakou novou generaci lidí, určitě vracet to, co mě bylo daný tomu oddílu a asi jako trávit ten čas s těma lidma, se kterejma se známe dlouho, máme spolu nějaký zážitky zkušenosti, takže mě vlastně tohle osobně jako naplňuje a je to pro mě ta nedílná součást toho skautingu.“ (Radek)

Radek zde zmiňuje také, že by měl vrátit oddílu, co mu bylo dáno, což zmiňují i Jaroslav, Václav a Viktor. Tito respondenti to zmiňují v kontextu výchovy a hodnot, které jim předali starší vedoucí a nyní jsou oni těmi staršími vedoucími, kteří to mají předávat dalším generacím.

Iva, Laura a Šimon také zmínili, že jim vedení oddílu a přímá práce s dětmi dává smysl a význam. Pro lepší pochopení zde uvádím, co k tomuto řekla Iva.

„Je hrozně zajímavý vidět kam ty děti rostou, jak se posunují, jak se vyvíjejí a hrozně mě to baví v tomhle a prostě mít tu přímou odezvu, mít ten kontakt s těma dětma, vědět že to, co děláš, má smysl.“

6.3 Třetí výzkumná otázka

Třetí výzkumná otázka se zabývala přístupem ke vzdělávacím kurzům v oddílech, jejich prezentací budoucím účastníkům a také jejich podporou ze strany oddílu či střediska.

V rámci této výzkumné otázky jsem se ptala ještě na vedlejší otázku, a to takovou, zda respondenti vidí nějaké výhody nebo nevýhody v celostátních setkáních nebo nekvalifikačních vzdělávacích akcích, které by se vztahovaly ke skautským kvalifikačním kurzům. Všichni respondenti se shodli na tom, že tyto akce mají spoustu výhod, jako poznávání nových lidí, sdílení zkušeností a inspirace a zjišťování, jak to funguje u jiných oddílů. Avšak nevýhody už tak zřetelné nebyly. Nejvýraznější nevýhodou, kterou zmínila Laura a Iva, je časová náročnost a upřednostňování těchto akcí před vlastním oddílem.

„Může to sklouznout k tomu, že spíš jezdíš po těch zábavnějších akcích a užíváš si tam srandu, hry, společenství, ale trošku to jako odchází od toho skautingu jako takového.“
(Laura)

„Když pak už je těch akcí moc, tak ty lidi z našeho oddílu mají jako každý víkend něco a pak když se to takhle nabaluje, tak to může být náročný. Takže negativum vidím v tom, že je to žrout času.“ (Iva)

Na odpojení se od vlastního oddílu jsme narazili i u konverzace s Viktorem, který tuto myšlenku nevidí jako negativum té samotné akce, ale toho oddílu.

„Podle mě to není negativum té akce, ale je to negativum té práce v tom oddíle nebo středisku. Každý jde za tím, co ho naplňuje, a to znamená, že ho přirozeně nenaplňuje ta činnost ve středisku.“ (Viktor)

Z toho lze usoudit, jak je důležitá práce s mladým vedením v oddíle, aby oddíl měl stále kdo vést a aby byli lidé, kterým se může oddíl předat. Tuto práci s vedoucími v mnohém ovlivňuje i práce se vzdělávacími kurzy v oddílech.

6.3.1 Přístup ke vzdělávacím kurzům v jednotlivých oddílech

Každé středisko či oddíl fungují naprosto odlišně. Důkazem toho je i různorodost v přístupu ke vzdělávání. Například u Radka a Laury vedoucí spíše nejezdí z nezájmu nebo nedostatku času kvůli práci a škole.

„Vedoucí nemají zájem o to jezdit na kurzy, protože v tom asi nevidějí ten smysl, v tom že oni ten skauting přece žijou, tak co by jim ty kurzy ještě mohly dát. Myslím, že takovejhle nějaký názor tam převažuje.“ (Radek)

Václav ve středisku identifikoval spíše problém ve výchovném zpravodajovi, který je až příliš ambiciózní a nutí všechny k absolvování kurzu co nejdříve a pro některé vedoucí to může být demotivující.

Jarmila, Jaroslav, Šimon a Iva jsou se současným stavem víceméně spokojeni. Vedoucí v oddíle Jaroslava se dlouhodobě daří motivovat k účasti na kurzech. Jarmila v oddíle přistupuje ke vzdělávání nenuceně, a navíc se doplňuje i se svou zástupkyní a společně motivují mladé vedoucí k účasti.

„My máme takovej svobodomyšlný přístup. Zástupkyně vedoucí je v tom trošku striktnější, což si vůbec nemyslím, že je jako špatně, protože se to nádherně propojuje. Já tomu nechávám tu laxnost tu volnost, ale podporuji je v tom, když se to rozhodnu a ona to zase popošťouchává, což si myslím, že jako nádherná spolupráce a vyplácí se to.“ (Jarmila)

Šimon a Iva se v této době hodně zaměřují na kvalifikační vzdělávání, jelikož v minulosti s tím neměli dobré zkušenosti. Nicméně se jim daří přístup ke kvalifikačním kurzům zlepšovat, tím že se o nich více baví, což je zásadní aktivitou pro zlepšení přístupu k nim.

„Začali jsme o tom mluvit a je vidět posun, že to najednou není takové tabu a nemá to jen banda vyvolených v uvozovkách.“ (Šimon)

„Na vzdělávání myslíme hodně v tuhle chvíli. My jsme byli asi dost motivovaný kvůli tomu právě, že v tom oddíle to na nás bylo hozený, aniž bysme tu kvalifikaci měli, takže teď na to opravdu dbáme.“ (Iva)

6.3.2 Práce se vzdělávacími kurzy v oddílech

Práce se vzdělávacími kurzy v oddílech hodně souvisí s přístupem k nim. Což můžeme hned spatřit na zmiňování výchovného zpravodaje ve středisku. Jak byla již zmiňována myšlenka Václava a jejich ambiciózního výchovného zpravodaje, tak podobnou zkušenost uvedl i Viktor, který uvedl konkrétní zkušenost z jednoho z oddílů, ve kterém působil.

„Tam bejval výchovný zpravodaj a ten se snažil o individuální pohovory, ale moc mu to nešlo.“ (Viktor)

Naopak Iva, která se neidentifikovala přímo funkcí výchovný zpravodaje, ale spíše jako někdo, kdo u nich ve středisku řeší vzdělávání, bere tuto úlohu vážně a následně uvedla i systém, jakým mají podchycené vzdělávání.

„Já jsem minulý roky dělala takovou tabulku, kde jsem měla vypsaný jako všechny ty kurzy. Teď mám nějaký svoje jako vyvolený, který mi přijdou jako dobrý jo vždycky se koukám, ale už to nedělám do tabulky a to jim jako nabízíme. Vytipujeme si ty lidi, kteří teda na ten kurz chtějí jet, bavíme se o tom, jestli chtějí jet a pak s nima vlastně vybíráme ten jako nejlepší pro ně. Tím, jak je znám, tak už trochu vím, že třeba když je někdo jako sportovec tak třeba bude chtít jet na Odysseu nebo Námořní akademii a když někdo opravdu není sportovec tak ho tam asi nepošlu.“ (Iva)

„Já jsem jako nějaký ten styčnej bod těch kurzů. Každý oddíl má svého člověka, kterej řeší vzdělávání, takže já hodně komunikuju jako s těma lidma a posíláme si nějaký tipy mezi sebou bavíme se o tom, co jako udělat víc pro to vzdělávání.“ (Iva)

Iva zde také zmínila velmi důležitou poznámku a tou je výběr kurzu na míru, což zmiňují i Radek, Šimon a Laura. Laura například nabízela kurzy spíše jen víkendové, protože věděla, že na lesní kurzy by nikdo nejel z časového hlediska. Šimon vytvářel seznam kurzů individuálně pro každého člověka, kterého se kurzy týkaly. Zkrátka výběr kurzu je pro ně velice zásadní.

„Víceméně tak, že jdu a řeknu jim to. Co je to zač a i to co máme vyzkoušený nějak a víme, že funguje. Takže buď to mají jako od nás mezi řečí nebo teď jsem jim dával vyloženě kurzy, který by jim mohly sednout.“ (Šimon)

Všech osm respondentů uvedlo, že se s budoucími účastníky o kurzech baví a spíše neformální cestou mezi řečí. Hodně také dávají důraz na sdílení upřímných zkušeností, které mohou další jedince motivovat k účasti v budoucnu.

„Když už teda někdo vyjede nějaký čekatelky, tak se snažíme, aby tu zkušenost sdílel s ostatníma lidma z oddílu, takže se o tom snažíme povídat a jít nějakým dobrým příkladem v tomhle. Že to vlastně jako to vůbec není odstrašující nebo že to není nic strašného.“ (Radek)

Jako hlavní součást práce se vzdělávacími kurzy tedy spatřují to, že se o nich mluví, sdílí se zkušenosti. Jarmila například uvedla, že měli i tematickou schůzku zaměřené přímo na kurzy v rámci roverského kmene.

6.3.3 Podpora vzdělávacích kurzů

Téma, které úzce souvisí s prací se vzdělávacími kurzy, je jejich podpora. V rámci výzkumu bylo zjišťováno, jak jsou účastníci podporováni v účasti na vzdělávacích kurzech.

Všech osm respondentů uvedlo, že ve všech střediscích, jimiž jsou nebo byli členy, dochází k proplacení určité části poplatku za vzdělávací kurz. Konkrétně Jaroslav, Šimon, Laura, Václav a Jarmila uvedli, že u nich středisko proplácí polovinu kurzu. Radek a Viktor neuvedli přesnou část poplatku a Iva uvedla jiný systém proplácení, kdy středisko má vyloženě část rozpočtu věnovanou vzdělávání.

„Máme vždycky na to nějaký budget v tom rozpočtu a záleží kolik lidí se jako přihlásí. Třeba letos nám jede asi 10 lidí na kurzy a měli jsme přes 30000 na to v rozpočtu, takže jsme to zvládli proplatit všem. Minulej rok jsme tam ale třeba měli člověka který jel na instruktorky a lanáč a to už jsou jako zase trošku vyšší částky, takže tam pak jsme proplatili všem asi 75%.“ (Iva)

Jako další druh podpory identifikovali respondenti pomoc a podporu z jejich strany, kdy účastníkům kurzů nabízí například vysvětlení některých oblastí. Pro příklad jdou zde uvedeny některé příklady této podpory přímo z rozhovorů.

„Pomáháme těm, kteří jsou na těch kurzech, dáváme jim to najevo, že kdybys něčemu nerozuměl nebo chtěl s něčím poradit, tak takhle tu pomoc nabízíme.“ (Radek)

„Kdyby si nevěděli rady, kdyby měli strach před zkouškama nevím z práva nebo hospodaření, tak si s ní na to klidně sednu.“ (Šimon)

„Já v oddíle podporuji jakoby svým volným časem a přispívám zkušenostma a jsem ochotná jim s tím pomoci.“ (Jarmila)

Další podpora, která vychází ze střediska a zároveň i z jednotlivých oddílů je zajištění materiálních potřeb. Jedná se o různé příručky a knihy, ale také o praktické věci, jakou jsou třeba stan či kotlík.

„Samozřejmě ještě materiální pomoc, když prostě někdo potřebuje stan, tak si může ze střediska vzít a máme k dispozici i nějaký knížky.“ (Radek)

„Když potřebuji nějaký kotlík nebo celtu, tak to určitě půjčím jako středisko“ (Václav)

Z toho vyplývá, že nejen respondenti jako zkušení vedoucí podporují mladší členy, ale podpora přichází i ze strany oddílů a středisek. Podpora také může přicházet od rodičů a tento pohled je přiblížen Viktorem, jehož děti již vedou oddíly a účastní se vzdělávacích kurzů.

„Já jako rodič bych zaplatil klidně i 200 %, protože to tomu člověku fakt něco dává a něco mu to přinese a je to skvělý no.“ (Viktor)

7 Shrnutí a diskuse

Výsledky výzkumu přináší pohled respondentů na vnímání skautských vzdělávacích kurzů. Umožňuje ukázat skautským vedoucím, jak je mohou kurzy ovlivnit i mimo sféru skautského života, což může napomoci motivaci k účasti na skautském vzdělávání. Důležitou část výzkumu také představuje práce se skautskými vzdělávacími kurzy v oddílech, jejíž výsledky mohou inspirovat jiné skautské oddíly, čehož je důkazem i to, že pět z osmi respondentů chce zaslat výsledky výzkumného šetření, jelikož je to zajímavá a mohou se inspirovat ze zkušeností z jiných skautských středisek.

Na základě získaných dat je možné sledovat podobnost skautského vzdělávání a vzdělávání zájmového a občanského. Občanské vzdělávání zajišťuje převážně skauting samotný a jeho výchovná metoda a zájmové vzdělávání je spíše pozorovatelné v rámci skautského vzdělávání, kde účastníci získávají znalosti a dovednosti důležité pro činnost v organizaci Junák – český skaut.

Ačkoliv na téma skautingu vzniká v poslední době více vysokoškolských závěrečných prací, tak jsem nenašla výzkum, který by se zabýval takto specifickými tématem a se kterým bych mohla výsledky porovnat. Nicméně vzdělávání v organizaci Junák – český skaut je nyní velice aktuální téma, ačkoliv v současné chvíli se v rámci organizace řeší spíše kapacity vzdělávacích kurzů, které jsou v současné chvíli nedostatečné. V analýzách uskutečněných v rámci organizace se například zájem řeší pouze z hlediska, zda byl uchazeč přijat nebo nepřijat na vzdělávací kurz a z výzkumů vyplývá, že nabídka kvalifikačních kurzů, především čekatelských a vůdcovských, nedosahuje poptávky po nich. Zájem o instruktorské kurzy se nedá srovnávat se zájmem o čekatelské a vůdcovské kurzy, jelikož získání této kvalifikace není podmínkou pro vedení oddílu, nicméně je stále důležité instruktorské kurzy podporovat a zakládat nové, jelikož jsou zásadní pro vzdělávání dalších činovníků v rámci organizace. (PROCYK R. et al.,2023)

Tento výzkum spíše než celostní analýzu skautského vzdělávání přináší pohled na to, co dotazovaným respondentům skautské vzdělávání přineslo a jak skautské vzdělávání řeší v rámci svých oddílů. Nicméně i tento pohled shledávám jako užitečný, jelikož může doplnit zmíněné analýzy z jiného úhlu pohledu a tím pomoci při zmiňované změně koncepce

(kapitola Popis a zdůvodnění metodologického postupu), která nastane v následujících letech.

Pro další výzkum bych doporučila větší zaměření přímo na skautské vzdělávací kurzy a přístup k nim v různých oddílech, popřípadě návrhy na změnu konceptu skautského vzdělávání a to z důvodu probíhající proměny tohoto konceptu.

Závěr

Cílem práce bylo realizovat deskripci skautského vzdělávání a teoretických východisek skautingu a zařadit tento druh vzdělávání do konceptu celoživotního učení, čehož bylo dosaženo v rámci teoretické části této diplomové práce, kde byla popsána andragogická východiska a základy skautingu společně s konkrétnější deskripcí vzdělávacích kurzů v organizaci Junák – český skaut a také byly popsány podobnosti skautského a dalšího neformálního vzdělávání.

Ve výzkumné části bylo cílem identifikovat vliv vzdělávacích kurzů na život skautského vedoucího a popsat jakým způsobem se pracuje se vzdělávacími kurzy v různých oddílech. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí polostrukturovaných rozhovorů s dospělými skautskými vedoucími a jejich následnou analýzou a zpracováním. Rozhovory se tematicky týkaly oblasti vlivu skautingu a skautských kurzů na život respondentů, který se dle respondentů v mnohém prolínal. Dále bylo probíráno téma motivace k účasti na kurzech, která souvisí jak s předchozím tématem, tak s tématem práce se vzdělávacími kurzy v oddílech a střediscích, což bylo poslední oblastí.

Tato práce přináší pohled na konkrétní aplikaci konceptu celoživotního učení, a to přesně oblasti dalšího neformálního vzdělávání. Zároveň bylo zjištěno, v čem skautské vzdělávání uvádí do praxe zájmové vzdělávání a občanské vzdělávání. Ve skautském prostředí zde lze hledat inspiraci pro vlastní činnost v rámci organizace Junák – český skaut a také zpětnou vazbu skautské výchovy a vzdělávání, které momentálně prochází změnou celé koncepce.

Na výzkumné šetření této diplomové práce by šlo navázat například kvantitativním šetřením, které by se zabývalo konkrétními způsoby dosažení požadovaných kvalifikací a zájmem o ně, jelikož by z toho mohly vyplynout podstatné závěry pro změnu koncepce skautského vzdělávání, která je dnes na začátku.

Seznam použitých informačních zdrojů

About ISGF [online]. © 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.isgf.org/index.php/en/about-isgf>

BŘICHÁČEK V. a kol., 2000. *Rovering*. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-29-1.

DVOŘÁKOVÁ, M. a M. ŠERÁK, 2016. *Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-694-7.

Instruktorská kvalifikace (IK) [online]. © 2022 [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/instruktorska-kvalifikace-ik>

Fakta a čísla [online]. © 2023 – Junák – český skaut, z. s. [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting/fakta-a-cisla/>

HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HUBÁČEK M., 1996. *Skautská stezka: I. stupeň*. Brno: Javor. ISBN 80-900948-9-9.

Jednou skautem, navždy skautem! [online]. © Junák – český skaut (Kmen dospělých) 2017 – 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://kmendospelych.skaut.cz/skauting-dospelych/dospeli-ve-skautingu/>

Junák – český skaut Kmen dospělých: Oldskauting – životní styl [online]. © Junák – český skaut (Kmen dospělých) 2017 – 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://kmendospelych.skaut.cz/skauting-dospelych/oldskauting/>

Junák – český skaut: Výroční zpráva 2021. 2022. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z. s. ISBN 978-80-7501-162-6.

Kapitánská zkouška (KZ) [online]. © 2022 [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/kapitanska-zkouska-kz>

KOLEKTIV AUTORŮ, 2020. *Vůdcovská zkouška jinak*. 2. aktualizované vydání. Praha: Junák – český skaut, Pardubický kraj, z. s. ISBN 978-80-262-1311-8.

KOLEKTIV HISTORICKÉ KOMISE, 1994. *Cestou k pramenům: skautské historické minimum*. Praha: Junácká edice. ISBN 80-85209-27-6.

- KRYSTOŇ, M., 2011. *Leisure Education in Context of Informal Education. Lifelong Learning* [online]. Lifelong Learning Vol. 1(1), s. 33-43 [vid. 2023-06-21]. DOI: 10.11118/lifele20110101033 Dostupné z: https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL_20110101033.pdf
- NAGY L., 1999. *250 miliónů skautů*. Přeložila PETRČKOVÁ E. Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové distribuční centrum. ISBN 80-86109-23-2.
- NAKLADATELSTVÍ SKAUTING 1995, 1995. *Skauting*. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-16-X.
- NAKONEČNÝ, M., 2014. *Motivace chování*. 3., přeprac. vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-830-6.
- Nekvalifikační vzdělávací akce* [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/nekvalifikacni-vzdelavaci-akce>
- Nováček vlčat*. 2022. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-7501-143-5.
- Nová idea vlčat a světlušek* [online]. © 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/svetlusky-zabicky-vlcata/ideavas>
- PÁLENÍKOVÁ V., 1998. Vodní skauting. In: *Skautský seminář: Sborník přednášek V. a VI. semináře o výchově mládeže a formace vůdců*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-15-1.
- PLAJNER R., 1992. *Zavátou junáckou stezkou I.: Úsvit českého junáctví*. Historická komise ústřední rady Junáka. ISBN 80-85209-25-X.
- PROCYK R. et al., 2023. *Zpráva o kapacitách skautského kvalifikačního vzdělávání za rok 2022* [online]. Odbor pro vzdělávání [vid. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/kapacity-skautskeho-vzdelavani>
- PRŮCHA, J., 2014. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5232-7.
- Předpis: Směrnice k obsahu vybraných činovníckých kvalifikací: Obsah zkoušky vodáckého minima* [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z:

<https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/smernice/vzdelavani/smernice-k-obsahu-vybranych-cinovnickych-kvalifikaci/2022-10/predpis>

RABUŠICOVÁ, M. a L. RABUŠIC, ed., 2008. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4779-2.

Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků [online]. © 2021 [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/rady/rad-pro-vzdelavani-cinovnic-a-cinovniku>

Skauting [online]. © 2003 [vid. 2023-01-05]. Dostupné z: <http://www.skaut.org/skauting.php>

Směrnice k oprávnění vzdělavatelů ke zkoušení [online]. © 2021 [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/smernice/vzdelavani/smernice-k-opravneni-vzdelavatelu-ke-zkouseni>

Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s. [online]. 2014-03-29 [vid. 2023-01-28]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta/2020-06/predpis-stanovy>

Střediskové minimum (SM) [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/strediskove-minimum>

Světové skautské organizace – WOSM & WAGGGS [online]. © 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/mezinarodni-skauting/svetove-skautske-organizace-wosm-and-waggggs>

SVOBODA, D. a kol., 2017. *Vodácká příručka ke kapitánské zkoušce vodních skautů*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-7501-118-3.

SVOJSÍK, A.B., 1991. *Základy junáctví: Návod pro výchovu čes.mládeže na základě systému sira R.Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků*. 3.nezm.vyd.podle 1.vyd.v r.1912. Praha: Merkur. ISBN 80-7032-001-X.

ŠANTORA, R., ed., 2012. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-86825-72-4.

ŠERÁK, M., 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠVAŘÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

The Scout Method [online]. © World Scout Bureau Inc. SCOUTING DEVELOPEMENT November 2019 [vid. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://www.scout.org/who-we-are/scout-movement/scout-method>

Typické vzdělávací dráhy [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/typicke-vzdelavaci-drahy>

Vendula Bušková: role náčelní [online]. © 2023 – Junák – český skaut, z. s. [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/skauting/vedeni-organizace/vendula-buskova/>

VETEŠKA, J., 2016. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1026-9.

VÍTEK T. ed., 2016. *Čekatelská zkouška*. 2. aktualizovaný dotisk 2022. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-7501-100-8.

World Scout Jamboree [online]. © World Organization of the Scout Movement, 2023 [vid. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.scout.org/what-we-do/world-scout-events/world-scout-jamboree>

Zdravotník zotavovacích akcí (ZZA) a zdravotnické doškolení (DZK) [online]. © 2023 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/kurz-zdravotnik-zotavovacich-akci-zza>

Zkouška pro vedení klubu dospělých (ZVKD) [online]. © 2022 [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/zkouska-pro-vedeni-klubu-dospelych-zvkd>

Zkouška vodáckého minima (ZVM) [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zkousky-kvalifikace/zkouska-vodackeho-minima-zvm>

Změna koncepce skautského vzdělávání [online]. © 2023 [vid. 2023-06-19]. Dostupné z:
<https://krizovatka.skaut.cz/vzdelavani/zmena-koncepce-skautskeho-vzdelavani>

Zvláštní organizační jednotky [online]. © 2022 [vid. 2023-01-30]. Dostupné z:
<https://krizovatka.skaut.cz/kontakty/zvlastni-organizacni-jednotky-zvoj>

Seznam použitých zkratk

USA – United States of America

WOSM – World Organisation of the Scout Movement

WAGGGS – World Association of Girl Guides and Girl Scouts

IFOFSAG – the International Fellowship of Former Scouts and Guide

ISGF – International Scout and Guide Fellowship

DTJ – Dělnická tělocvičná jednota

RČS – Republika Československá

TDC – Tiskové a distribuční centrum

KVS – Kapitanát vodních skautů a skautek

SOS – Skautská ochranná služba

SZS – Skautské záchranné středisko

VSG – Vzdělávací středisko Gemini

CVP – Centrum vzdělávání Parvula

ČLK – Čekatelský lesní kurz

ZZA – Zdravotník zotavovacích akcí

DZK – Doškolovací kurz zdravotníka zotavovacích akcí

SM – Střediskové minimum

ZVM – Zkouška vodáckého minima

KZ – Kapitánská zkouška

ZVKD – Zkouška vedení klubu dospělých

IK – Instruktorská kvalifikace

Seznam příloh

Příloha 1 – Vzor informovaného souhlasu

Příloha 2 – Základní témata a otázky pro rozhovor

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tabulka kódů a jejich kategorizace

Příloha 1

Informovaný souhlas k účasti ve výzkumu v rámci diplomové práce

Téma diplomové práce: Skautské vzdělávání a jeho vliv na život dospělých vedoucích

Autorka: Bc. Veronika Půtová

Výzkum se zabývá vlivem skautských vzdělávacích kurzů na život dospělých vedoucích. Dále je zaměřen na motivaci k účasti na vzdělávacích kurzech a práci se vzdělávacími kurzy v oddílech.

Já níže podepsaná/ý tímto potvrzuji, že jsem byl/a seznámen/a s výzkumem spojeným s výše uvedenou diplomovou prací a s podrobnostmi týkajícími se mé účasti v tomto výzkumu.

Rozumím, že má účast ve výzkumu je dobrovolná a že mám právo kdykoliv svůj souhlas odvolat, aniž bych za to nesl/a jakékoli negativní následky. Rozumím, že všechny informace, které poskytnu v rámci výzkumu, budou považovány za důvěrné a budou použity pouze v rámci diplomové práce.

Rozumím, že mé jméno nebo jakékoli jiné identifikační informace nebudou zveřejněny a že ve výsledné diplomové práci budou použity pouze anonymní informace a citace z rozhovoru. Souhlasím s tím, aby rozhovory byly nahrávány pro účely výzkumu, přičemž budou dodrženy veškeré etické a právní požadavky týkající se ochrany osobních údajů.

Svým podpisem vyjadřuji souhlas s účastí ve výše zmíněném výzkumu.

Datum:

Podpis respondenta:

Příloha 2

Téma: vliv vzdělávacích kurzů na život

Ovlivnil tě skauting v osobním nebo profesním životě? Popřípadě jak a v čem?

Jaké vzdělávací kurzy v rámci skautského vzdělávání jsi absolvoval?

Ovlivnil nějaký kurz nebo kurzy tvůj skautský život? Popřípadě jak a v čem?

Ovlivnil nějaký kurz nebo kurzy tvůj osobní život? Popřípadě jak a v čem?

Ovlivnil nějaký kurz nebo kurzy tvůj profesní život? Popřípadě jak a v čem?

Využil jsi nějaké znalosti či zkušenosti z vůdcovského kurzu v osobním / profesním životě?
Jaké? Kdy?

Téma: motivace

Pamatuješ si, proč sis chtěl splnit čekatelskou zkoušku?

Pamatuješ si, proč sis chtěl splnit vůdcovskou zkoušku?

Chtěl sis vůdcovskou zkoušku splnit spíše ty nebo na tebe spíše naléhalo okolí?

Máš v plánu se v budoucnu zúčastnit nějaké vzdělávací akce? Pokud ano, co tě k tomu motivuje?

Co tě motivuje k vedení skautů?

Téma: přístup ke vzdělávacím kurzům

Jaký je u vás v oddíle přístup ke vzdělávacím kurzům?

Jak se členové vašeho oddílu dozvídají o nabídce kurzů? (bavíte se o nich, ...)

Bavíte se s budoucími účastníky o kurzech?

Podporujete účast na vzdělávacích kurzech? Jak?

Účastníte se s oddílem národních setkání skautů nebo podobných akcí jako jsou například MiQuik, Elixír nebo Obrok?

Pokud ano, vidíš v těchto setkáních nějaké plusy (pozitiva) nebo mínusy (negativa) vztahující se ke skautskému vzdělávání?